

Powodował to spontaniczny ruch zakładania czasopism w celu upowszechniania ideologii danych partii, a także prezentowania własnych poglądów, stanowisk czy wreszcie zdobywania sympatyków. Tworzące się w tym czasie liczne czasopisma były organami klasy lub kołków zainteresowań czy samokształceniowych, wydawane bez wiedzy władz szkolnych, w kilku lub kilkunastu egzemplarzach, powielane na hektografie lub przepisywane ręcznie. Największe nasilenie tego spontanicznego ruchu wydawniczego przypadło na okres rewolucji 1905—1907 i trwało aż do wybuchu pierwszej wojny światowej. Miały one charakter społeczno-ideowy, poruszały problemy i treści pomijane przez programy szkolne, „odzwierciedlały nieoficjalne, nierzadko zakazane przez szkołę obszary życia uczniowskiego — politycznego, społecznego, towarzyskiego” — pisze Irena Socha. Są one obrazem nurtów wychowawczych, które funkcjonowały w szkole okresu zaborów: jednego — oficjalnego, określonego przez program szkolny, i drugiego — tajnego o charakterze samokształceniowym. Te dwa kierunki wychowawcze były usytuowane wobec siebie opozycyjnie i czasopisma z tego okresu są świadectwem tej drugiej, nieoficjalnej i tajnej „szkoły w szkole”.

Pierwszy, który zwrócił uwagę na czasopisma uczniowskie i docenił ich rolę wychowawczą, był Janusz Korczak. Jego poradnik *O gazetce szkolnej* (Warszawa 1921) adresowany był do młodzieży szkół powszechnych i mówił, w jaki sposób należy zakładać i organizować pracę wydawniczo-redakcyjną. On sam uważał, że szkolny ruch wydawniczy jest jedną z najbardziej skutecznych i atrakcyjnych metod oddziaływania, wyzwalających samodzielność i twórczą aktywność, kształtujących wiele pozytywnych cech charakteru, jak również jednym z najskuteczniejszych środków wychowania społecznego. Przyznał on młodzieży daleko posuniętą samorządność w tej dziedzinie i udział nauczyciela-opiekuna czasopisma ograniczał tylko do poprawiania błędów językowych, bez krępowania swobody wypowiedzi uczniów.

Ta forma rozwinęła się zwłaszcza w dwudziestolecie międzywojennym. Czasopisma uczniowskie były tak popularne, że Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w 1927 r. uznało za stosowne wydać odpowiednie zarządzenie, polecając dyrektorom szkół i kuratorom roztoczenie odpowiedniej opieki oraz zobowiązując wizytatorów do roztoczenia nadzoru nad gazetkami uczniowskimi (Dz. Urz. MWRiOP, 1927, poz. 225). Odtąd czasopisma uczniowskie zaczęły podlegać prawu prasowemu. Obowiązywał egzemplarz okazowy składany m.in. w Bibliotece Narodowej i w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, były też wykazywane w Urzędowym Wykazie Czasopism. Niezależnie od tego system oświatowy wprowadził własne formy kontroli. W 1936 r. w Centralnej Pracowni Dydaktycznej w Warszawie w ramach Pracowni Wychowawczej powołano Zespół Pism Młodzieży i dla Młodzieży, który zajmował się gromadzeniem ich z terenu całej Polski, prowadził ewidencję, udzielał porad metodycznych i instruktażu, redakcjom poszczególnych czasopism przyznawał nagrody i wyróżnienia itp.

Rola czasopism uczniowskich zmieniła się wraz z obowiązującymi systemami wychowawczo-dydaktycznymi szkoły. W pierwszym dziesięcioleciu (1918—1928) obowiązywał ideał wychowania patriotyczno-narodowego, nawiązujący do tradycji historycznych, kulturalnych, religijnych itp. Kształtował on typ „obywatela narodu”. W drugim dziesięcioleciu, obejmującym lata 1929—1939, dominowało wychowanie państwowe skierowane ku teraźniejszości i przyszłości, oparte na zasadach pedagogiki twórczej aktywizującej. Państwo uważano za wartość nadrzędną, a pracę dla niego za czynnik integrujący społeczeństwo. Zmieniła się nie tylko treść i programy, ale także rola i funkcje czasopism uczniowskich. W pismach tego drugiego okresu — jak pisze Irena Socha, „podkreślano sukcesy kulturalne, polityczne, gospodarcze, sportowe itp., odrodzonego państwa [...] zwalczając przy tym kompleksy przeszłości” — kult martyrologii i cierpiętnictwa narodu na rzecz ciężkiej fizycznej

i umysłowej, zaradności i aktywności życiowej, aby łatwiej ukształtować odpowiedzialnego „człowieka woli i czynu [...] pracy i myśli zbiorowej”. Dlatego też czasopisma uczniowskie przejęły rolę wiodącą: jeżeli w pierwszej dekadzie były jedną z wielu istniejących form wychowawczych, równorzędnych i ujętych w aspekcie samorządu, to w drugiej stały się centralną osią, wokół której zaczęły się skupiać inne formy życia szkolnego. Redakcje czasopism stały się trybuną szkolną, której podporządkowane było całe społeczne życie szkolne i pozalekcyjne młodzieży. W latach 1928—1929 poszczególne kuratoria zalecały większym gimnazjom organizowanie okręgowych zjazdów redaktorów czasopism uczniowskich, które łączono z wystawami, proponowano obchody Dni Młodej Prasy, wyróżniano i nagradzano na różnego rodzaju wystawach regionalnych, wysyłano na wystawy zagraniczne itp. Dlatego też w okresie dwudziestolecia nie było szkoły średniej, która by nie miała własnego czasopisma, a także wiele szkół powszechnych przystąpiło do tej akcji. Rozwijały się środowiskowe ambicje, gdyż uznawano, że czasopismo jest wizytówką danej szkoły i formą nobilitacji. Dlatego też Autorka miała nie lada problem w ustaleniu i dotarciu do poszczególnych tytułów, których liczba zbliżyła się do 900. Liczbę ukazujących się tytułów wiąże Autorka z tradycjami kulturalnymi, pluralizmem ideowo-politycznym istniejącym przynajmniej w pierwszej dekadzie, fermentem ideowym i politycznym itp. W drugiej dekadzie o powstaniu czasopism szkolnych decydowały już inne czynniki.

Inicjatywa najczęściej wychodziła od samych uczniów, chociaż mógł ją obudzić nauczyciel, wychowawca, ksiądz, prefekt, dyrektor szkoły itp. Ośrodkiem wydawniczym była klasa lub szkoła, wydawcą zaś samorząd szkolny, samopomoc uczniowska „Bratnia Pomoc”, koło naukowe, kółko literackie lub samokształceniowe, stowarzyszenia młodzieżowe lub po prostu szkoła. Wśród szkół wydających czasopisma najczęściej spotykamy gimnazja i licea (192 tytuły, 54%), następnie seminaria nauczycielskie (60 tytułów, 17%), szkoły powszechne (21 tytułów, 6%) i na końcu szkoły zawodowe, rolnicze, specjalne itp. Więcej czasopism ukazywało się w szkołach państwowych niż w prywatnych, przy czym częściej w szkołach z polskim językiem wykładowym.

Działalność redakcji regulował statut, zwłaszcza od 1927 r. Określał on skład komitetu redakcyjnego, zakres tematyczny pisma, a nawet działy czy poszczególne rubryki, odpowiedzialnych za nie itp. Czasopisma uczniowskie były wydawane najczęściej techniką powielaną, chociaż w drugiej dekadzie zaczęły przeważać pisma drukowane, na co wpłynęła ich rola jako centrum życia społecznego szkoły, a także moda i konkurencja pomiędzy szkołami. Drukowane gazetki były najczęściej deficytowe i korzystały z dotacji „Bratniej Pomocy”, składek uczniowskich, dotacji dyrekcji szkoły czy komitetu rodzicielskiego, opiekuna pisma czy wreszcie innych osób, nawet spoza szkoły. Później, w drugiej dekadzie, czerpały dochód z ogłoszeń i reklam, zwłaszcza w tych miejscowościach, w których nie ukazywało się żadne inne czasopismo lokalne.

Autorka przeprowadziła interesującą typologię czasopism uczniowskich, dzieląc je na „zwierciadła życia szkolnego”, czasopisma ideowo-wychowawcze, kształtujące, treści specjalnej, np. przyrodnicze, krajoznawcze, literackie itp. Tych pism specjalnych było najmniej, ok. 10%, gdy zapasy teki wydawniczej szybko wyczerpały się, a i zainteresowanie uczniów szybko wygasło.

Pod koniec lat trzydziestych zmienił się model pisma uczniowskiego. Nowe ideały wychowawcze wpłynęły także i na ich kształt treściowy. Czasopisma uczniowskie coraz bardziej zaczęły się upodabniać do magazynu wielotematycznego. Autorka wyodrębniła je w swojej typologii i nazwała „kalejdoskopem”. Były to pisma o treści żywej, urozmaiconej i bogatej. Obok artykułów poważnych o charakterze wychowawczym, etycznym, ideowym, politycznym itp. zawierały treści rozrywkowe, bieżącą informatykę szkolną, humor szkolny itp.

Autorka nie pominęła też omówienia głównej tematyki i problemów, które pojawiały się na łamach czasopism szkolnych, jak również ich roli i miejsca w szkolnej komunikacji literackiej.

Całość jest interesującą monografią czasopism uczniowskich i obszerną informacją dla tych nauczycieli, którzy opiekują się tą formą dydaktyczno-wychowawczą bądź też chcieliby ją wprowadzić w swojej szkole. Ale też książka ta ma poważne braki i niedociągnięcia. Do najważniejszych należy zaliczyć zasieg chronologiczny: lata 1918—1930 i urwanie treści — bez uzasadnienia — na roku 1930, zwłaszcza w tytule, gdyż w treści w wielu wypadkach Autorka charakteryzując typologię również wychodzi poza granice czasowe określone w tytule. Świadczy to o sztucznym zawężeniu ram czasowych tylko do roku 1930, gdyż nie usprawiedliwia ograniczenie treści do tego roku. Biorąc pod uwagę przyjęty dydaktyczno-wychowawczy ideał systemu oświatowego w drugiej dekadzie dwudziestolecia, można się spodziewać, że czasopisma uczniowskie w tym drugim okresie mogły być inne niż w pierwszym. Szkoda, że Autorka nie przeprowadziła tych porównań i nie dała pełnej monografii czasopism uczniowskich. W zasadzie nie wiemy, dlaczego Autorka zawężyła ramy chronologiczne tylko do 1930 roku. Co prawda na stronie 11 usprawiedliwia się, że „konieczne i uzasadnione, nie tylko rozmiarami, stało się ograniczenie opisu szczegółowego do pierwszego dziesięciolecia”. Niczego to nie wyjaśnia. Dokładnie nie wiadomo, do jakiego czasu Autorka objęła swoimi badaniami ukazywanie się czasopism uczniowskich, gdyż w wielu wypadkach w tekście doprowadzone są do „naturalnej” cezurę: września 1939 roku. A byłoby interesujące przebadanie, jaki był ten model pisma uczniowskiego w drugiej dekadzie, czym się one różniły od okresu poprzedniego, jaka była ich liczba, ośrodki wydawnicze itp. Skądinąd wiadomo, że właściwy rozwój czasopism uczniowskich nastąpił dopiero w drugiej dekadzie dwudziestolecia, zwłaszcza że od 1932 r. dyrekcje szkół były inicjatorami i mecenasami tej formy dydaktycznej. Wówczas praca miałaby wartość pełnej monografii czasopism uczniowskich i można byłoby prześledzić ich wpływ na prasę konspiracyjną wydawaną przez młodzież w latach 1939—1945, jak również w pierwszych latach Polski Ludowej. W obecnej formie, mimo dużych walorów, nasuwa się mimo woli pytanie o sens wydania książki-kaleki, o urwanej treści, która nie jest pełną monografią jednej z ważniejszych form dydaktyczno-wychowawczych. Daje się odczytać między wierszami, że wydawnictwo ograniczyło ramy książki. Gdyby tak było istotnie, to należałoby inaczej ułożyć treść książki, a nie w sposób sztuczny urwać jej treść na roku 1930 (a może 1928, 1929, 1932, gdyż różnymi latami posługuje się Autorka). Należałoby wówczas bardziej przemyśleć pierwszy obszerny rozdział o charakterze historycznym i znacznie go skrócić; jak również ostatni rozdział „Czasopisma uczniowskie w szkolnej komunikacji literackiej”, dość luźno związany z treścią książki i stanowiący osobny temat. A gdyby jeszcze wprowadzić większą dyscyplinę stylistyczno-językową, skrócić obszerne zdania złożone z kilkunastu zdań podrzędnych, usunąć liczne powtórzenia, wówczas zyskałoby się dużo miejsca na doprowadzenie tematyki do końca, czyli do 1939 roku. Przecież nieprędko ukaże się część druga obejmująca lata 1931—1939. Autorka-crudytka po mistrzowsku włada językiem polskim, ale jej kunsztowny styl (długie, rozbudowane zdania i myśli uboczne) jest trudno przyswajalny dla czytelnika szukającego rzeczowej informacji. W pracy naukowej oczekujemy stylu jasnego i prostego, łatwo zrozumiałego i przyswajalnego. Gdyby Autorka wprowadziła większą dyscyplinę wypowiedzi, zyskałaby dużo miejsca na doprowadzenie swego dzieła do końca, książka zyskałaby na zwartości, a czytelnik na jasności treści. Dobrze byłoby, gdyby Autorka przygotowując kiedyś drugie, poszerzone wydanie swojej książki wprowadziła odrębne podtytuły dla poszczególnych zagadnień. Czytelnik miałby wówczas łatwiejsze dotarcie do interesujących go tematów.

Następna sprawa, może mniej ważna, ale istotna, to wyjawienie pod czym kierunkiem, w jakiej uczelni i wydziale została ta praca obroniona jako rozprawa doktorska; należy to do dobrych obyczajów przyjętych w szkolnictwie wyższym.

Nieadekwatny do treści wydaje się tytuł książki „Czasopisma młodzieży szkolnej w Polsce”, podczas gdy w tekście cały czas jest mowa o „czasopismach uczniowskich”, a to nie jest to samo, zwłaszcza że na stronie 13 sama Autorka przeprowadza analizę tej subtelnej różnicy. Zastrzega się, że pojęcie „prasa młodzieżowa”, „czasopisma młodzieżowe” należy traktować jako pojęcie nadrzędne, natomiast „czasopisma uczniowskie” lub „czasopisma szkolne” — jako jeden z rodzajów, wchodzących w skład zjawiska „prasy lub czasopism młodzieżowych”, z czym należy się całkowicie zgodzić.

Kolejna sprawa to przypisy i odnośniki bibliograficzne. Niektóre są tak rozbudowane, że zastępują tekst lub go przytłaczają. Przypis w tekście naukowym winien spełniać podobną rolę, jak sufler w teatrze: dyskretnie tekst podpowiadać lub wyjaśniać, zwracać uwagę na pewne uboczne zjawiska, odsyłać do źródeł. Ale co daje przypis, który znajdujemy na stronie 7: „zob. s. 113 przyp. 40” — powtórzone kilka razy, bądź też na tej samej stronie odnośnik do tego samego źródła, co wcale nie jest usprawiedliwione tekstem ani potrzebą omawianej problematyki, a rozprasza uwagę czytelnika. Zbędne jest również podanie w tekście — w ramach krytyki piśmiennictwa przedmiotu — całego wykorzystanego piśmiennictwa (tego na temat i ubocznie związanego z omawianą problematyką) na stronach 13—16, zwłaszcza gdy jest ono drugi raz podane w „Bibliografii” na końcu książki. Wystarczyło tylko wykaz ten ponumerować i posługiwać się liczbami, tak jak to często spotykamy w tekstach z zakresu techniki.

Ponadto nie zostały ujęte wszystkie czasopisma uczniowskie — prawdopodobnie związane to jest z zakończeniem problematyki na roku 1930. I tak na przykład brakuje pisma „Ku Switom”, wydawanego w Przemyślu ok. 1926 r. pod opieką dra Adama Kordeckiego, brakuje wydawnictw Prywatnego Seminarium Nauczycielskiego Zeńskiego w Rzeszowie, takich jak „Nasze Życie” (1927—1929) pod opieką dr Mieczysławy Dobrowolskiej-Mitczanki i „Spójni” (1928), „Przędzy Myśli” — dwutygodnika Młodzieży Szkolnej Seminarium i Gimnazjum w Ropczycach (1928), „Dziwanny” — Miesięcznika Młodych Państwowego Gimnazjum Męskiego im. S. Konarskiego w Mielcu (1929), wydawanego pod opieką prof. dra Władysława Szczygła, i wielu innych z terenu Polski południowo-wschodniej (byłej Galicji środkowej).

Szkoda, że tak interesująca książka nie jest pełną monografią czasopism uczniowskich, ale należy mieć nadzieję, że drugie wydanie poszerzone i poprawione zostanie doprowadzone do roku 1930 i wówczas otrzymamy pełny obraz jednej z form dydaktycznych, którą są czasopisma uczniowskie.

ZOFIA SOKÓŁ
Rzeszów

170 LAT GIMNAZJUM W BOCHNI nakładem Urzędu Miasta, Bochnia 1988, ss. 112

Osiem lat temu do rąk czytelników dotarła obszerna, niezwykle starannie opracowana monografia zatytułowana *Bochnia, dzieje miasta i regionu*. Książka ta, jak wówczas zaznaczyli we wstępie jej redaktorzy naukowci F. Kiryk i Z. Ruta, była pierwszą, pełną syntezą naukową dziejów wspomnianego regionu, który wniósł swój niezaprzeczalny wkład do historii ojczystej. Spotkała się też z niezwykle życzliwym przyjęciem opinii publicznej i szybko zniknęła z półek księgarskich,

Obecnie jako suplement wzmiankowanej monografii otrzymaliśmy wnikliwie opracowaną, pod naukowym kierownictwem Z. Ruty, historię gimnazjum bocheńskiego.

Na wstępie należy zaznaczyć, że zawarte w niej treści nie są bynajmniej powtórzeniem faktów i ustaleń przeszłości oświatowej Bochni, które opublikowano przed ośmioma laty.

Aktualnie wydana praca jest pełną, naukową monografią jednej szkoły, zasłużonej dla polskiej oświaty, obchodzącej jubileusz 170-lecia istnienia. Składa się ona z czterech zasadniczych części. Na początku Cz. Majorok i W. Marmon omawiają dzieje gimnazjum bocheńskiego w czasie niewoli narodowej, to jest genezę szkoły i jej rozwój do 1851 r., następnie okres funkcjonowania niższego gimnazjum (1851—1887) oraz rozkwit placówki w latach 1888—1918. Na podstawie tej części pracy widać, że losy prezentowanej placówki oświatowej splecione były nierozdzielnie z życiem politycznym, społecznym i działalnością oświatowo-kulturalną społeczeństwa tego regionu Galicji. Stało się to za sprawą nauczycieli, uczniów, a potem absolwentów, gimnazjum. Owi nauczyciele poprzez swą aktywność zawodową i społeczną wywierali duży wpływ na wychowanków gimnazjum. Manifestowali przy wielu okazjach swoje polskie pochodzenie i uczucia narodowe, co mimo autonomii galicyjskiej nie było łatwe i mile widziane przez władzę zwierzchnią. Nie bacząc na to od przełomu XIX i XX w. stały się już tradycją bocheńskiego gimnazjum uroczyste obchody rocznic powstań narodowych, a w okresie poprzedzającym odzyskanie państwowości wzrosło znacznie zaangażowanie społeczności gimnazjalnej w działalność niepodległościową. Mimo w sumie nie sprzyjających warunków egzystencji szkoły w okresie niewoli narodowej dała ona Polsce wielu wybitnych uczonych, artystów, polityków, działaczy społecznych. Wśród nich są tak zasłużeni dla polskiej historiografii, jak Franciszek Bujak, Roman Grodecki, Ludwik Piotrowicz, Jan Ptaśnik.

Kolejny ważny okres w dziejach gimnazjum bocheńskiego to lata 1918—1939. Omawia go Z. Ruta w artykule, który jest rozszerzoną wersją pracy opublikowanej w monografii Bochni. Autor przedstawia zmiany organizacyjno-programowe, charakterystyczne dla szkolnictwa okresu międzywojennego, następnie kreśli sylwetki dyrektorów i nauczycieli, omawia problematykę związaną z uczniami, działalnością wychowawczą, pracą pozalekcyjną szkoły, a w zakończeniu daje systematyczny zarys warunków lokalowo-materiałnych funkcjonowania placówki.

Trzecią z kolei część pracy stanowi działalność okupacyjna szkoły jako tajnego gimnazjum i liceum. Niezwykle sugestywny obraz pracy szkoły w zupełnie odmiennych warunkach okupacyjnych ukazuje J. Ryś. Autor pokazał wszystkie jej elementy i aspekty. Umiejętnie wykorzystał przy tym obszerną literaturę dotyczącą jawnego i tajnego szkolnictwa.

Ostatnia część monografii dotyczy powojennych dziejów liceum bocheńskiego. S. Nowak dał charakterystykę działalności szkoły we wszystkich przejawach jej funkcjonowania z uwzględnieniem poszczególnych okresów powojennych dziejów szkolnictwa polskiego. Znalazły tu odzwierciedlenie przemiany programowo-organizacyjne, analiza kadry i warunków lokalowo-materiałnych, działalność dydaktyczno-wychowawcza i opiekuńcza placówki. W końcu opracowania zasygnalizowano problematykę liceum dla dorosłych.

Przechodząc do uwag o charakterze ogólniejszym chciałbym na początku podkreślić, że opracowana historia gimnazjum w Bochni nie jest dziełem w sensie dosłownym dotyczącym jednej szkoły. Autorzy wszystkich zawartych w niej artykułów ukazują rzeczywistość szkolną na szerokim tle dziejowym, życia kulturalno-oświatowego i polityki szkolnej władz w bardzo zróżnicowanych pod względem polityczno-ekonomicznym i społecznym czterech okresach historii ojczystej: niewoli narodowej, II Rzeczypospolitej, wojny i okupacji hitlerowskiej, Polski Ludo-

wej. Z tego względu książka nabiera nowych specyficznych walorów poznawczych, dając czytelnikowi znacznie szerszy pogląd na uwarunkowania procesów dziejowych w szkolnictwie. Dla historyka wychowania cenny jest trafny wybór ogólnych informacji, na których tle życie szkoły okazuje się pełniejsze i lepiej udokumentowane. Jest to pierwszą zasługą autorów, w większości wytrawnych badaczy dziejów oświaty.

Drugą zaletą omawianego opracowania to podstawa źródłowa. Wykorzystane zostały w zasadzie wszystkie dostępne materiały archiwalne, źródła drukowane oraz opracowania monograficzne dotyczące omawianej problematyki. Sposób wykorzystania tych bogatych źródeł jest staranny i metodologicznie nienaganny. W pełni ujednolicony jest cały aparat naukowy, co jest zasługą redaktora opracowania. Odmowną zaletą książki jest zamieszczenie trafnie dobranych kilkudziesięciu ilustracji, które ukazują przede wszystkim ludzi — twórców chlubnej tradycji szkoły.

W okresie dużych niedostatków finansowych, nieprzezwyciężonego wciąż deficytu papieru na cele wydawnicze oraz trudności poligraficznych praca została bardzo starannie wydana, w ciekawej szacie graficznej, a więc można ją i pod tym względem uważać za kontynuatkę monografii Bochni i regionu, która została wydana wręcz wzorcowo. Edycja książki jest sukcesem także miejscowych władz, które sfinansowały całe przedsięwzięcie.

Książka stanowi cenny przyczynek do dalszych badań nowożytnego szkolnictwa polskiego.

Reasumując te uwagi można więc stwierdzić, że region bocheński wzbogacił się o nową, ciekawą pozycję, ukazującą dzieje jednej z najbardziej zasłużonych placówek oświatowych. Książka, która jest przykładem rzetelnego wysiłku badawczego, zostanie niewątpliwie życzliwie przyjęta przez liczne grono absolwentów i sympatyków szkoły.

STANISŁAW MAJEWSKI
Kielce

Henryk Barycz, *Historia Szkół Nowodworskich od założenia do reformy H. Kollataja*. Wyd. II zmienione i uzupełnione. Kraków 1988, Wydawnictwo Akademii Górniczo-Hutniczej, ss. 268, nakład 4000 egz.

Książka Profesora Henryka Barycza, wydana w 400-lecie Liceum im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie (1988), przedstawia dwa pierwsze stulecia działalności szkoły. Już wówczas, w okresie staropolskim, wraz z materialnym, organizacyjnym i programowym tworzeniem się tej placówki, powstawały jej zasady ideowe, którymi liceum zawsze starało się kierować. Było to: „utrzymanie i obrona pierwiastka narodowego w nauczaniu i pracy oświatowej oraz zrozumienie konieczności szerzenia oświaty w nieuprzywilejowanych kręgach społeczeństwa stanowego, przedkładanie interesu państwowego nad wyłączną supremacją Kościoła” (s. 8). Powstały na tym gruncie klimat duchowy: przywiązanie do ojczyzny i demokracizm — decydował o szerokim zasięgu oddziaływania krakowskiej szkoły, obejmującym wszystkie ziemie Rzeczypospolitej.

H. Barycz opisuje dzieje Nowodworscianum na tle rozległych wypadków dziejowych: lokalnych wydarzeń krakowskich, wydarzeń obejmujących cały kraj, a także na tle wielkich prądów umysłowych ówczesnej Europy. W analizach tych, tworzących wspaniałą, barwną panoramę tamtych czasów, jest mowa o ideach pobudzających do tworzenia, są też ukazane siły burzące. Stąd obraz dziejów szkoły zawiera momenty jasne, znaczone rozwojem i postępem, jak i strony ciemne, pełne konfliktów i walk, prowadzących do upadku i ruiny.

Szkoła powstała dzięki fundacjom Bartłomieja Nowodworskiego (ok. 1552—1625), dworzanina Władysława IV, kawalera maltańskiego, który działał w Tucholi na Pomorzu. Dar tego — jak go określa Autor — rycerskiego, religijnego i przywiązanego do rodzimej kultury mecenasa umożliwił utworzenie trzech szkół: klasy gramatyki, poetyki oraz dialektyki. Wyparły one dotychczasowe, pozostające na słabym poziomie szkoły prywatne. Dały początek humanistyczno-retorycznej szkole średniej, a działając przy Akademii Krakowskiej, tworzyły pomost między szkołą elementarną a uniwersytetem.

Książka H. Barycza składa się z następujących części: I. „Geneza i pierwsze lata istnienia Szkół Nowodworskich (1586—1647)”, II. „Utrwalenie bytu szkół (1617—1634)”, III. „Szkoly Nowodworskie w okresie rozkwitu (1634—1655)”, IV. „Od upadku do odrodzenia (1656—1777)”. Studium to, napisane piękną polszczyzną, odznaczające się niegdysiejszą elegancją słowa, ma swoje własne dzieje. W pierwszej wersji powstało w 1939 r. jako jedno z wydawnictw Komitetu Jubileuszowego, powołanego w 350-lecie placówki. Odbite wówczas w kilku próbach egzemplarzach, mimo poważnych zagrożeń, szczęśliwie przetrwało wojnę. Ostatecznie prace nad książką zostały zakończone po uzyskaniu wolności. Monografia została wydana ponownie z datą 1939—1947, ale nie uzyskała zgody na publiczny kolportaż. „Pozostała więc, jak pisze H. Barycz, praktycznie przedmiotem martwym i prawie nieznanym” (s. 144). Obecnie dzieło to ukazało się w postaci poszerzonej i poprawionej.

Henryk Sędziwy, Józef Bąk, *Historia Szkół Nowodworskich w latach 1945—1988*. Kraków 1988, Wydawnictwo Akademii Górniczo-Hutniczej, ss. 403, nakład 4000 egz.

Obszerne opracowanie Henryka Sędziwego i Józefa Bąka zawiera chronologiczny przegląd działalności Liceum im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie w latach 1945—1988. Dążąc do skrupulatnego odtworzenia faktów, Autorzy świadomie wystrzegali się ocen i uogólnień, na które jeszcze ich zdaniem w tym przypadku za wcześnie. Rezultat podjętej pracy może imponować, podobnie jak szybki druk wydawnictwa. Zebrany materiał jest bogaty i wielostronnie charakteryzuje szkołę, jej problemy materialno-organizacyjne, pracę dydaktyczno-wychowawczą oraz grono nauczycieli i uczniów. Fragmenty poświęcone młodzieży należą do najobszerniejszych części opracowania. Zawierają liczne przykłady zorganizowanej i spontanicznej aktywności uczniowskiej, prezentują też wybitne osiągnięcia naukowe, artystyczne czy sportowe uzyskiwane przez uczniów „Nowodwórka”. Obraz życia opisywanej placówki nie sprowadza się jednak do rejestracji sukcesów. Zawiera także, zgodnie z zasadą obiektywizmu i wierności prawdzie historycznej, informacje o chwilach trudnych i bolesnych. Ukazane zostały m.in. naciski zewnętrzne do upolitycznienia pracy szkoły, podejmowane w różnych okresach minionego 40-lecia kraju. Tę samą „jakość” miały przypadki odgórnych decyzji, w tym krzywdzących rozstrzygnięć personalnych. Szkoła na ogół oparła się tym „różnym przeciwnościom”. W swojej powojennej historii nie obniżyła wysokiego poziomu nauczania, nie straciła też własnej atmosfery, ukształtowanej w toku czterowiekowej działalności.

Wydawnictwo dzieli się na dwie odrębne części chronologiczne: lata 1945—1971 oraz 1971—1987 (niektóre zestawienia pochodzą z roku 1988). Część pierwszą napisał H. Sędziwy, drugą — J. Bąk. Publikację wzbogacają różne spisy, m.in. wykaz członków grona pedagogicznego w latach 1945—1988 oraz spis, za ten sam okres, maturzystów szkoły.

Józef Pilch, *Z dziejów Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła” na Śląsku Cieszyńskim (1908—1939)*. Opole 1987, Instytut Śląski ss. 180, nakład 800 egz.

Robotnicze Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe „Siła” było młodzieżową organizacją Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego. Powstało w 1908 r. i działało do wybuchu II wojny światowej, angażując się w żywotne problemy kraju, regionu oraz swojej partii. Stało na gruncie polskich interesów narodowych, jednocześnie dbało o swój robotniczy charakter. „Siła” i jej działacze za główny cel stawiali szeroko rozumianą pracę wychowawczą z młodzieżą robotniczą i częściowo chłopską. Dążąc do wyrobienia postaw ideowych i podniesienia poziomu umysłowego młodych pracowników fabryk i kopalń, stowarzyszenie rozwijało pracę kulturalno-oświatową. Miała ona różnorodne formy. „Siłowcy” organizowali biblioteki i propagowali czytelnictwo, prowadzili zespoły teatralne, chóry, orkiestry, upowszechniali sport i turystykę, dla swoich aktywistów i działaczy urządzili szkoły wieczorowe, wydawali także własny miesięcznik „Oświata”.

Józef Pilch analizując pracę społeczno-wychowawczą „Siły”, działalność, która zostawiła trwały ślad w dziejach Śląska Cieszyńskiego, podjął zadanie trudne i potrzebne. Trudne, gdyż nie zachowały się dokumenty organizacji, potrzebne — bowiem brakowało dotąd pełnego zarysu dziejów tego stowarzyszenia. Osiągnięcie założonego celu stało się możliwe dzięki temu, że Autor dotarł do archiwaliów

rozproszonych w zbiorach prywatnych, wykorzystał też własne doświadczenia z działalności w „Sile” w latach trzydziestych. Ogół uzyskanych rezultatów przedstawiony został w następujących częściach książki: I. „Geneza i rozwój „Sily”, II. „Działalność kulturalno-oświatowa”, III. „Oblicze ideowo-polityczne stowarzyszenia”. Publikację zamykają biogramy prezesów zarządu głównego „Sily”.

Gabriel Brząk, *Tajna oświata cywilna i wojskowa w Rzeszowskim i Dębickim w mrokach hitlerowskiej okupacji*. Rzeszów 1988, Towarzystwo Naukowe w Rzeszowie, ss. 216, nakład 1000+25 egz.

Studium Gabriela Brząka, skromnie nazwane przez Autora wspomnieniami, poświęcone ruchowi tajnego nauczania w południowych regionach Rzeszowszczyzny, powstało z autopsji. Twórca książki, emerytowany dziś profesor zoologii, biologii i parazytologii lubelskich uczelni wyższych, od 1942 r. pełnił różne role w konspiracji oświatowej, był też oficerem Armii Krajowej. Bacznie i planowo obserwował wówczas losy oświaty i kultury polskiej, skazanej przez okupanta na zagładę. Głęboko też wniknął w życie podziemnego szkolnictwa — stworzył i kierował siecią kompletów tajnej szkoły średniej, która pod kryptonimem „Kuźnicy” działała na terenie powiatów rzeszowskiego, dębickiego oraz częściowo brzozowskiego. Owcześnie swoje spostrzeżenia rozwinął i zweryfikował po wojnie w trakcie konsultacji z innymi uczestnikami i znawcami tajnego nauczania.

W centrum książki G. Brząka znajduje się „Kuźnica”, owa „szkoła żołnierzy”, przygotowująca słuchaczy szkół podoficerskich oraz podchorążych ZWZ-AK. W placówce tej wysoki poziom kształcenia szedł w parze z kształtowaniem postaw patriotycznych i koleżeńskich, a uczniowie obok zasad konspiracji poznawali co to solidarność i demokracja. Autor w sposób precyzyjny przedstawił — na tle tajnej oświaty cywilnej — genezę, organizację i pracę „Kuźnicy”, a także osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze tej szkoły (rozd. III). Charakterystykę tę uzupełniają i rozwijają informacje o młodzieży i nauczycielach tajnego nauczania (rozd. IV). Widoczny w tym gronie głód wiedzy, wysoki patriotyzm oraz chęć walki z okupantem potwierdziły losy wojenne i powojenne uczestników tajnego nauczania (rozd. V). Wielu z nich zginęło w akcjach bojowych „Burzy”, inni po wojnie włączyli się w odbudowę szkolnictwa, młodzi kontynuowali naukę w różnego typu szkołach akademickich.

Równie pieczołowicie, co działalność „Kuźnicy”, Autor zarysował realia wojenne, warunki, w których przyszło urzeczywistniać hasła podziemnego szkolnictwa. Przedstawił działalność władz hitlerowskich w Rzeszowie, Kolbuszowej i Dębicy (rozd. I). Osobno ukazał formy prześladowania oświaty i kultury oraz nauczycielstwa (rozd. II). Ważnym uzupełnieniem przedstawianej publikacji jest wykaz osób przegzaminowanych przez „Kuźnicę” oraz zbiór fotografii, przedstawiających głównie organizatorów opisywanej działalności.

Przed czytelnikami książki G. Brząka pojawiają się różnorodne okoliczności czasu wojny, różne instytucje, placówki i organizacje Podziemnego Państwa, przede wszystkim zaś stają zastępy uczestników tajnego czynu oświatowego oraz zbrojnego. Są wśród nich nieznani uczniowie, znani nauczyciele, zwykli żołnierze, wyżsi dowódcy wojskowi, księża, a także grono osób cywilnych, bez których ofiarne zaangażowanie tajna oświata nie byłaby możliwa. Nie pominięto przy tym tych, których za działalność konspiracyjną spotkały po wojnie wyroki śmierci. Dzięki głębokiej prawdzie psychologicznej o tych wszystkich ludziach oraz przejmującym niekiedy oddaniu atmosfery tamtych dni grozy omawiana książka przekracza wymiary prac historycznych zapatrzonych w kolekcjonowanie i porządkowanie faktów.

Feliks Masternak i Roman Niemczyk (red.), *Zespół szkół w Sztumie: 30 lat Liceum Ogólnokształcącego, 25 lat Liceum Ekonomicznego*. Sztum 1988, Zespół Szkół w Sztumie, ss. 78, nakład 700 egz.

Przygotowane z okazji 30-lecia Liceum Ogólnokształcącego i 25-lecia Liceum Ekonomicznego w Sztumie wydawnictwo nie ma bynajmniej charakteru odświętnego. Jest to zwięzła, rzeczowa, a zarazem bogata w szczegóły relacja z życia dwóch szkół, których praca przyniosła zauważalne i wymierne efekty w całym środowisku sztumskim. Materiały po publikacji zebrał zespół kierowany przez Stanisława Walczaka.

Sztumskie szkoły-jubilatki mają odrębną genezę i własne dzieje, dopiero od 1976 r. tworzą tzw. Zbiorczy Zakład Szkolny — Zespół Szkół. O niełatwej historii obu placówek mówi część pierwsza książki (s. 3—15). Przedstawiono tu proces tworzenia się podstaw organizacyjno-dydaktycznych charakteryzowanych liceów, rozwój kadry pedagogicznej oraz kształtowanie się grona uczniowskiego. Bogaty zbiór informacji przynosi kolejna partia opracowania, poświęcona pracy pozalekcyjnej i pozaszkolnej (s. 14—43). Ten obszar życia ma różne postaci: obejmuje m.in. działalność izby pamięci narodowej, samorządność uczniowską, organizacje młodzieżowe, sport i ruch turystyczny, spółdzielczość, a także pracę internatu. Jeszcze innych danych dostarcza trzecia część publikacji (s. 44—78). Składa się ona z szeregu zestawień statystycznych. Zebrane w nich liczby dotyczą kadry nauczycieli i administracji szkół, udziału uczniów w olimpiadach i konkursach przedmiotowych, a także prezentują najlepszych absolwentów Liceum Ogólnokształcącego oraz Liceum Ekonomicznego w Sztumie w latach 1956/57—1986/87. Stronę dokumentalną wydawnictwa dopełniają liczne fotografie. Książka jest przyczynkiem do dziejów szkolnictwa średniego na terenie Powiśla.

WIESŁAW THEISS
Warszawa

BIBLIOGRAFIA

JANINA MARCINIAK
Warszawa

PRACE Z ZAKRESU HISTORII WYCHOWANIA, SZKOLNICTWA I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ W POLSCE, OPUBLIKOWANE W 1986 ROKU

UWAGI WSTĘPNE

Poniższa bibliografia, tak jak i poprzednie¹, rejestruje druki zwarte, fragmenty prac zbiorowych oraz artykuły z wybranych wydawnictw ciągłych, których wykaz został załączony.

Układ bibliografii jest rzeczowy, a w obrębie działu alfabetyczny. Na końcu niektórych działów zamieszczono numery pozycji, których opis znajduje się w innym dziale, lecz dotyczy także w pewnym stopniu tego tematu.

W opisie pominięto rok wydania wszędzie tam, gdzie opisywana pozycja ukazała się w 1986 roku. Przy wszystkich uzupełnieniach, opisach, mogących budzić wątpliwość, a także przy recenzjach został podany rok wydania.

Gwiazdkami opatrzone pozycje prac wydanych i opisanych w latach poprzednich, do których ukazały się nowe recenzje. Opis jest wtedy skrócony, a uwaga w nawiasie odsyła do właściwego opisu w poprzednich częściach bibliografii.

SPIS TREŚCI

I. SPIS UWZGLĘDNIONYCH WYDAWNICTW CIĄGŁYCH I WYKAZ ICH SKRÓTÓW	206
II. OPRACOWANIA OGÓLNE Z ZAKRESU HISTORII WYCHOWANIA	
1. Bibliografie	212
2. Podręczniki	212
III. ROZWÓJ OŚWIATY, WYCHOWANIA I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ	
1. Opracowania ogólne	213
2. Z dziejów oświaty, wychowania i myśli pedagogicznej w okresie do końca XVIII wieku	214
3. Z dziejów oświaty, wychowania i myśli pedagogicznej w okresie zaborów	216
4. Z dziejów oświaty, wychowania i myśli pedagogicznej w okresie międzywojennym	217
5. Z dziejów oświaty, wychowania i myśli pedagogicznej w latach drugiej wojny światowej	219

¹ „Przegląd Historyczno-Oświatowy” — numery pierwsze z lat 1971—1982, 1986—1988 oraz numery czwarte z lat 1983 i 1984.

6. Oświata, wychowanie i myśl pedagogiczna w Polsce Ludowej	221
a) opracowania dotyczące problematyki ogólnokrajowej	221
b) opracowania regionalne	224
7. Oświata polonijna	224
IV. DZIEJE SZKÓŁ RÓŻNYCH STOPNI	
1. Przedszkola, szkoły podstawowe i zakłady wychowawcze	225
2. Szkoły średnie ogólnokształcące	226
3. Szkoły zawodowe (podstawowe i średnie)	227
4. Zakłady kształcenia nauczycieli (z wyjątkiem szkół wyższych)	229
5. Szkoły wyższe	229
V. TEORETYCY WYCHOWANIA I DZIAŁACZE OŚWIATOWI	
1. Zbiory życiorysów	235
2. Materiały o poszczególnych działaczach i teoretykach	235
VI. DZIEJE OŚWIATY POZASZKOLNEJ	
1. Oświata dorosłych	240
2. Biblioteki	242
VII. DZIEJE RUCHU NAUCZYCIELSKIEGO	
1. Opracowania ogólne i monograficzne	243
2. Pamiętniki nauczycieli	244
VIII. Z ŻYCIA I DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWYCH	244

I. SPIS UWZGLĘDNIONYCH WYDAWNICTW CIĄGLYCH I WYKAZ ICH SKROTÓW

- Acta Pol. Hist.* — *Acta Poloniae Historica*. Warszawa, Niereg.
- Acta UL Fol. Hist.* — *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Historica*. Łódź, Niereg.
- Acta UL Fol. Paedag. Psychol.* — *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Paedagogica et Psychologica*. Łódź, Niereg.
- Acta UL Politol.* — *Acta Universitatis Lodziensis, Politologia*. Łódź, Niereg.
- Acta UNC Filol. Pol.* — *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Filologia Polska*. Toruń, Niereg.
- Acta UNC Hist.* — *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Historia*. Toruń, Niereg.
- Acta UNC Nauki Polit.* — *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Nauki Polityczne*. Toruń, Niereg.
- Acta UNC Pedag.* — *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Pedagogika*. Toruń, Niereg.
- Acta Univ. Wratisl. Hist.* — *Acta Universitatis Wratislaviensis, Historia*. Wrocław, Niereg.
- Acta Univ. Wratisl. Nauki Polit.* — *Acta Universitatis Wratislaviensis, Nauki Polityczne*. Wrocław, Niereg.
- Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* — *Acta Universitatis Wratislaviensis, Prace Pedagogiczne*. Wrocław, Niereg.
- Acta Univ. Wratisl. Slav. Wratisl.* — *Acta Universitatis Wratislaviensis, Slavica Wratislaviensia*. Wrocław, Niereg.
- Anal. Crac.* — *Analecta Cracoviensia*. Kraków, Niereg.
- Ann. AM Gedan.* — *Annales Academiae Medicae Gedanensis*. Gdańsk, Roczn.
- Ann. Siles.* — *Annales Silesiae*. Wrocław, Roczn.
- Ann. UMCS. Sect. F* — *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio F, Historia*. Lublin, Niereg.

- Archeion*, Warszawa, Rocz.
Arch. Bibl. Muz. — Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne, Lublin, Półroc.
Arch. Hist. Filoz. — Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej, Warszawa, Niereg.
Arch. Ruchu Robot. — Archiwum Ruchu Robotniczego, Warszawa, Rocz.
Białostoczczyzna, Białystok, Kwartalnik.
Biul. Bibl. Jagiel. — Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej, Kraków, Kwart.
Biul. LTN Sect. A — Biuletyn Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Sectio A, Humanistyka, Lublin, Niereg.
Biul. Nauk. ART — Biuletyn Naukowy, Akademia Rolniczo-Techniczna w Olsztynie, Olsztyn, Niereg.
Biul. Pedag. — Biuletyn Pedagogiczny, Pałac Młodzieży w Katowicach, Katowice, Kwart.
Biul. PTP — Biuletyn Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Warszawa, Kwart.
Biul. TRH — Biuletyn Towarzystwa Regionalnego Hrubieszowskiego im. Stanisława Staszica, Hrubieszów, Kwart.
Biul. Zyd. Inst. Hist. — Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego, Warszawa, Kwart.
Blet. Gesz. — Bleter far Geszichte, Warszawa, Rocz.
Chowanna, Katowice, Kwart.
Collec. Theol. — Collectanea Theologica, Warszawa, Kwart.
Czas. Praw.-Hist. — Czasopismo Prawno-Historyczne, Poznań, Półroc.
Częstoch. Stud. Teol. — Częstochowskie Studia Teologiczne, Częstochowa, Rocz.
Dydak. Szk. Wyż. — Dydaktyka Szkoły Wyższej, Warszawa, Kwart.
Dzieje Najnow. — Dzieje Najnowsze, Warszawa, Kwart.
Edukacja, Warszawa, Kwart.
Eduk. Filoz. — Edukacja Filozoficzna, Warszawa, Półroc.
Eduk. Polit. — Edukacja Polityczna, Warszawa, Niereg.
Etnogr. Pol. — Etnografia Polska, Warszawa, Półroc.
Gdań. Zesz. Hum. — Gdańskie Zeszyty Humanistyczne, Gdańsk, Niereg.
Kiel. Stud. Hist. — Kieleckie Studia Historyczne, Kielce, Niereg.
Kociew. Mag. Kul. — Kociewski Magazyn Kulturalny, Tczew, Kwart.
Kom. Inst. Balt. — Komunikaty Instytutu Bałtyckiego, Gdańsk, Niereg.
Kom. Mazur.-Warm. — Komunikaty Mazursko-Warmińskie, Olsztyn, Kwart.
Koszal. Zesz. Muz. — Koszalińskie Zeszyty Muzealne, Koszalin, Niereg.
Kraków, Kraków, Kwart.
Kron. Bydg. — Kronika Bydgoska, Bydgoszcz, Niereg.
Kron. M. Pozn. — Kronika Miasta Poznania, Poznań, Kwart.
Kron. M. Szczec. — Kronika Miasta Szczecina, Szczecin, Niereg.
Kron. M. Zabrze — Kroniki Miasta Zabrze, Zabrze, Niereg.
Kron. Wałb. — Kronika Wałbrzycha, Wałbrzych, Niereg.
Kron. Warsz. — Kronika Warszawy, Warszawa, Kwart.
Kron. Wielkop. — Kronika Wielkopolski, Poznań, Kwart.
Krzysztofony, Kraków, Rocz.
Kul. i Społ. — Kultura i Społeczeństwo, Warszawa, Kwart.
Kwart. Hist. — Kwartalnik Historyczny, Warszawa
Kwart. Hist. Nauki — Kwartalnik Historii Nauki i Techniki, Warszawa.
Kwart. Hist. Prasy — Kwartalnik Historii Prasy Polskiej, Warszawa.
Kwart. Hist. Ruchu Zawod. — Kwartalnik Historii Ruchu Zawodowego, Warszawa.
Kwart. Naucz. Opol. — Kwartalnik Nauczyciela Opolskiego, Opole.
Kwart. Opol. — Kwartalnik Opolski, Opole.
Kwart. Pedag. — Kwartalnik Pedagogiczny, Warszawa.
Łódz. Zesz. Hist. — Łódzkie Zeszyty Historyczne, Łódź, Półroc.

- Mater. Stud. Opol.* — Materiały i Studia Opolskie. Opole. Niereg.
Młodz. i Wieś — Młodzież i Wieś. Poznań. Kwart.
Młodz. Kult. Wieś — Młodzież Kultura Wieś. Warszawa. Niereg.
Muzea Walki. Warszawa. Roczn.
Nasza Przeszłość. Kraków. Niereg.
Naucz. i Wychow. — Nauczyciel i Wychowanie. Warszawa. Dwum.
Nauka i Prakt. — Nauka i Praktyka. Białystok. Kwart.
Nautologia. Gdynia. Kwart.
Not. Płoc. — Notatki Płockie. Płock. Kwart.
Odrodz. i Reform. — Odrodzenie i Reformacja w Polsce. Warszawa. Roczn.
Osw. Doros. — Oświata Dorosłych. Warszawa. Mies.
Pam. Bibl. Kórn. — Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej. Poznań. Niereg.
Pedag. Pracy — Pedagogika Pracy. Warszawa. Niereg.
Pol. Młodz. — Polska Młodzież. Warszawa. Kwart.
Pozn. Stud. Teol. — Poznańskie Studia Teologiczne. Poznań. Roczn.
Pr. Hum. TN Rzesz. — Prace Humanistyczne. Towarzystwo Naukowe w Rzeszowie. Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych. Rzeszów. Niereg.
Pr. Inst. Nauk Ekon.-Społ. PW — Prace Instytutu Nauk Ekonomiczno-Społecznych Politechniki Warszawskiej. Warszawa. Niereg.
Pr. Nauk. Inst. Nauk Ekon. i Społ. PP Ser. Politol. — Prace Naukowe Instytutu Nauk Ekonomicznych i Społecznych. Politechnika Poznańska. Seria: Politologia. Poznań. Niereg.
Pr. Nauk. PSzczec. Inst. Nauk Ekon.-Społ. — Prace Naukowe Politechniki Szczecińskiej. Instytut Nauk Ekonomiczno-Społecznych. Szczecin. Niereg.
Pr. Nauk. USI. Pedag. Pr. Kult. — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Pedagogika Pracy Kulturalno-Oświatowej. Katowice. Niereg.
Pr. Nauk. USI. Pr. Nauk Społ. — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Prace z Nauk Społecznych. Katowice. Niereg.
Pr. Nauk. USI. Pr. Pedag. — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Prace Pedagogiczne. Katowice. Niereg.
Pr. Nauk. USI. Z Teor. Prakt. Jęz. Pol. — Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Z Teorii i Praktyki. Dydaktycznej Języka Polskiego. Katowice. Niereg.
Pr. Nauk. WSP Częst. Psychol. — Prace Naukowe. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie. Psychologia. Częstochowa. Niereg.
Pr. Soc. — Praca Socjalna. Warszawa. Kwart.
Pr. Stud. Wychow. Fiz. — Prace Studium Wychowania Fizycznego i Sportu Uczelni Technicznych. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Koszalin. Niereg.
Probl. Ośw. i Wychow. — Problemy Oświaty i Wychowania. Leszno. Półrocz.
Probl. Ośw. Wsi — Problemy Oświaty na Wsi. Warszawa. Dwum.
Prz. Bibl. — Przegląd Biblioteczny. Warszawa. Kwart.
Prz. Ekon.-Społ. Łodzi — Przegląd Ekonomiczno-Społeczny Miasta Łodzi. Łódź. Niereg.
Prz. Hist. — Przegląd Historyczny. Warszawa. Kwart.
Prz. Hist.-Ośw. — Przegląd Historyczno-Oświatowy. Warszawa. Kwart.
Prz. Hum. — Przegląd Humanistyczny. Warszawa. Mies.
Prz. Lubus. — Przegląd Lubuski. Zielona Góra. Kwart.
Prz. Ośw.-Wychow. — Przegląd Oświatowo-Wychowawczy. Kraków. Kwart.
Prz. Ośw.-Wychow. ODN — Przegląd Oświatowo-Wychowawczy ODN. Instytut Kształcenia Nauczycieli, Oddział Doskonalenia Nauczycieli w Białymstoku. Białystok. Niereg.
Prz. Polon. — Przegląd Polonijny. Warszawa. Kwart.
Prz. Pruszk. — Przegląd Pruszkowski. Pruszków. Niereg.
Prz. Socjol. — Przegląd Socjologiczny. Wrocław. Niereg.

- Prz. Tomist.* — Przegląd Tomistyczny, Warszawa, Rocz.
Prz. Zach. — Przegląd Zachodni, Poznań, Dwum.
Prz. Zach.-Pom. — Przegląd Zachodnio-Pomorski, Szczecin, Kwart.
Przeszt. Demogr. — Przeszłość Demograficzna Polski, Warszawa, Rocz.
Rocz. Bibl. — Roczniki Biblioteczne, Wrocław.
Rocz. Bibl. PAN Krak. — Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, Wrocław.
Rocz. BN — Rocznik Biblioteki Narodowej, Warszawa.
Rocz. Dziej. Ruchu Lud. — Roczniki Dziejów Ruchu Ludowego, Warszawa.
Rocz. Dziej. Ruchu Młodowiej. — Rocznik Dziejów Ruchu Młodowiejskiego, Warszawa.
Rocz. Dziej. Społ. — Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych, Warszawa.
Rocz. Gdań. — Rocznik Gdański, Gdańsk.
Rocz. Gdyń. — Rocznik Gdyński, Gdynia.
Rocz. Hist. — Roczniki Historyczne, Poznań.
Rocz. Hist. Ruchu Młodz. — Rocznik Historyczny Ruchu Młodzieżowego, Warszawa.
Rocz. Jeleni. — Rocznik Jeleniogórski, Jelenia Góra.
Rocz. Kal. — Rocznik Kaliski, Kalisz.
Rocz. Kolbusz. — Rocznik Kolbuszowski, Kolbuszowa.
Rocz. Komis. Nauk Pedag. — Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych, Kraków.
Rocz. Krak. — Rocznik Krakowski, Kraków.
Rocz. Lubus. — Rocznik Lubuski, Zielona Góra.
Rocz. Łódz. — Rocznik Łódzki, Łódź.
Rocz. Muz. Rol. Szreniawa — Rocznik Muzeum Narodowego Rolnictwa w Szreniawie, Poznań.
Rocz. Nauk. AWF Katow. — Rocznik Naukowy. Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach, Katowice.
Rocz. Nauk. AWF Krak. — Rocznik Naukowy. Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie, Warszawa.
Rocz. Nauk. AWF Warsz. — Roczniki Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, Warszawa.
Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Hist. — Rocznik Naukowo-Dydaktyczny, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Prace Historyczne, Kraków, Niereg.
Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Hist.-Liter. — Rocznik Naukowo-Dydaktyczny, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Prace Historycznoliterackie, Kraków, Niereg.
Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Pedag. — Rocznik Naukowo-Dydaktyczny, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Krakowie, Prace Pedagogiczne, Kraków, Niereg.
Rocz. Nauk. Społ. — Roczniki Nauk Społecznych, Lublin, Niereg.
Rocz. Pedag. — Rocznik Pedagogiczny, Wrocław.
Rocz. Przem. — Rocznik Przemyski, Przemyśl.
Rocz. SMJ — Rocznik Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia, Jarosław.
Rocz. Swid. — Rocznik Swidnicki, Swidnica.
Rocz. Teol. — Rocznik Teologiczny, Warszawa, Półroc.
Rocz. Toruń. — Rocznik Toruński, Toruń.
Rozpr. Dziej. Ośw. — Rozprawy z Dziejów Oświaty, Wrocław, Rocz.
Rozpr. Nauk. AWF Wrocł. — Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Wrocław, Rocz.
Ruch Pedag. — Ruch Pedagogiczny, Warszawa, Dwum.
Sieradz. Rocz. Muzeal. — Sieradzki Rocznik Muzealny, Warszawa.
Słup. Pr. Hum. — Słupskie Prace Humanistyczne, Słupsk, Niereg.
Spektrum. Warszawa, Kwart.
Stud. Demogr. — Studia Demograficzne, Warszawa, Kwart.

- Stud. Hist.* — Studia Historyczne. Kraków, Kwart.
Stud. Hist. Oecon. — Studia Historiae Oeconomicae. Poznań, Roczn.
Stud. Hist. Slav.-Germ. — Studia Historica Slavo-Germanica. Poznań, Roczn.
Stud. Kiel. — Studia Kieleckie. Kielce, Kwart.
Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol. Ser. I — Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej. Seria I Historia Nauk Społecznych, Warszawa, Nieręg.
Stud. Mater. Dziej. Sl. — Studia i Materiały z Dziejów Śląska, Katowice, Roczn.
Stud. Mater. Infj. — Studia i Materiały Informacyjne. Międzyuczelniany Ośrodek Metodyczny Akademii Rolniczych, Warszawa, Nieręg.
Stud. Mater. Lub. — Studia i Materiały Lubelskie. Lublin, Roczn.
Stud. Mater. WSP Ziel. Góra Pedag. — Studia i materiały. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze. Pedagogika, Psychologia, Zielona Góra, Nieręg.
Stud. Nauk Społ. — Studia z Nauk Społecznych, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy, Bydgoszcz, Nieręg.
Stud. o Książ. — Studia o Książce, Wrocław, Roczn.
Stud. Pedag. — Studia Pedagogiczne, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy, Bydgoszcz, Nieręg.
Stud. Ploc. — Studia Płockie, Płock, Roczn.
Stud. Polonist. — Studia Polonistyczne, Poznań, Roczn.
Stud. Socjol. — Studia Socjologiczne, Warszawa, Kwart.
Stud. Społ.-Polit. — Studia Społeczno-Polityczne, Warszawa, Półrocz.
Stud. Theol.-Vars. — Studia Theologica Varsaviensia, Warszawa, Półrocz.
Szczec. Infj. Archiw. — Szczeciński Informator Archiwalny, Szczecin, Nieręg.
Szczec. Roczn. Nauk. Nauki Społ. — Szczecińskie Roczniki Naukowe, Nauki Społeczne, Szczecin.
Szk. Spec. — Szkoła Specjalna, Warszawa, Dwum.
Szkice Lubl. — Szkice Lublinskie, Lubliniec, Roczn.
Szkice Nys. — Szkice Nyskie, Opole, Nieręg.
Szkice Podlas. — Szkice Podlaskie, Siedlce, Nieręg.
Sl. Kwart. Hist. Sobótka — Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka, Wrocław.
Watra, Bielsko-Biała. Roczn.
Wczoraj Dzisiaj — Wczoraj Dzisiaj Jutro. Opole, Kwart.
Wiad. Hist. — Wiadomości Historyczne, Warszawa, Dwum.
Wierchy. Warszawa, Roczn.
Wojsk. Prz. Hist. — Wojskowy Przegląd Historyczny, Warszawa, Kwart.
Z Bad. nad Pol. Książ. — Z Badań nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi, Warszawa, Nieręg.
Z Dziej. Ruchu Młodz. — Z Dziejów Ruchu Młodzieżowego, Poznań, Nieręg.
Z Pola Walki. Warszawa, Kwart.
Zag. Wychow. Zdr. Psych. — Zagadnienia Wychowawcze a Zdrowie Psychiczne, Warszawa, Dwum.
Zap. Ciech. — Zapiski Ciechanowskie, Ciechanów, Nieręg.
Zap. Hist. — Zapiski Historyczne, Toruń, Kwart.
Zap. Jaroc. — Zapiski Jarocińskie, Jarocin, Nieręg.
Zar. Sl. — Zaranie Śląskie, Katowice, Kwart.
Zc Skarb. Kult. — Zc Skarba Kultury, Wrocław, Nieręg.
Zesz. Gliw. — Zeszyty Gliwickie, Gliwice, Nieręg.
Zesz. Hist. Głosu Naucz. — Zeszyty Historyczne Głosu Nauczycielskiego, Warszawa, Nieręg.
Zesz. Hist.-Polit. SD — Zeszyty Historyczno-Polityczne Stronnictwa Demokratycznego, Warszawa, Kwart.
Zesz. Nauk. AE Katow. — Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice, Nieręg.

- Zesz. Nauk. AE Krak. — Zeszyty Naukowe. Akademia Ekonomiczna w Krakowie. Kraków. Niereg.
- Zesz. Nauk. AE Pozn. Ser. I — Zeszyty Naukowe. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu. Seria I. Poznań. Niereg.
- Zesz. Nauk. AMuzycz. Gdańsk — Zeszyty Naukowe. Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku. Gdańsk. Niereg.
- Zesz. Nauk. AMuzycz. Łódź — Zeszyt Naukowy. Akademia Muzyczna. Łódź. Niereg.
- Zesz. Nauk. AMuzycz. Warsz. — Zeszyty Naukowe. Akademia Muzyczna im. F. Chopina w Warszawie. Warszawa. Niereg.
- Zesz. Nauk. AR Szczec. Nauk Społ. — Zeszyty Naukowe. Akademia Rolnicza w Szczecinie. Nauk Społecznych i Ekonomicznych. Szczecin. Niereg.
- Zesz. Nauk. ASW — Zeszyty Naukowe. Akademia Spraw Wewnętrznych. Warszawa. Kwart.
- Zesz. Nauk. ATR Bydg. Nauki Społ. — Zeszyty Naukowe. Akademia Techniczno-Rolnicza im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy. Nauki Społeczne. Niereg.
- Zesz. Nauk. INP UW — Zeszyty Naukowe Instytutu Nauk Politycznych. Uniwersytet Warszawski. Warszawa. Niereg.
- Zesz. Nauk. KUL — Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Lublin. Kwart.
- Zesz. Nauk. Muz. Wsi Radom. — Zeszyty Naukowe Muzeum Wsi Radomskiej. Radom. Niereg.
- Zesz. Nauk. PCzęstoch. Nauki Społ.-Ekon. — Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Nauki Społeczno-Ekonomiczne. Częstochowa. Niereg.
- Zesz. Nauk PGdań. Ekon. — Zeszyty Naukowe Politechniki Gdańskiej. Ekonomia. Gdańsk. Niereg.
- Zesz. Nauk. PŚl. Nauki Społ. — Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Nauki Społeczne. Gliwice. Niereg.
- Zesz. Nauk. PŚwiętokrz. Nauki Społ.-Ekon. — Zeszyty Naukowe Politechniki Świętokrzyskiej. Nauki Społeczno-Ekonomiczne. Kielce. Niereg.
- Zesz. Nauk. UG Filol. Ros. — Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego. Uniwersytet Gdański. Filologia Rosyjska. Gdańsk. Niereg.
- Zesz. Nauk. UG Nauki Polit. — Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego. Uniwersytet Gdański. Nauki Polityczne. Gdańsk. Niereg.
- Zesz. Nauk. UG Pedag. — Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego. Uniwersytet Gdański. Pedagogika — Historia Wychowania. Gdańsk. Niereg.
- Zesz. Nauk. UJ Pr. Fiz. — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Fizyczne. Kraków. Niereg.
- Zesz. Nauk. UJ Pr. Hist. — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne. Kraków. Niereg.
- Zesz. Nauk. UJ Pr. Nauk Polit. — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Nauk Politycznych. Kraków. Niereg.
- Zesz. Nauk. UJ Pr. Pedag. — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Pedagogiczne. Kraków. Niereg.
- Zesz. Nauk. UJ Pr. Polon. — Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Polonijne. Kraków. Niereg.
- Zesz. Nauk. USzczec. — Zeszyty Naukowe. Uniwersytet Szczeciński. Szczecin. Niereg.
- Zesz. Nauk. WAP — Zeszyty Naukowe. Wojskowa Akademia Polityczna im. F. Dzierżyńskiego. Warszawa. Kwart.
- Zesz. Nauk. WSI Opolę Nauki Społ. — Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Nauki Społeczne. Opole. Niereg.
- Zesz. Nauk. WSI Ziel. Góra. Nauki Społ. i Ekon. — Zeszyty Naukowe. Wyższa

- Szkoła Inżynierska im. Jurija Gagarina, Nauki Społeczne i Ekonomiczne, Zielona Góra, Nieręg.
- Zesz. Nauk. WSM Szczec. — Zeszyty Naukowe, Wyższa Szkoła Morska w Szczecinie. Prace Międzywydziałowego Instytutu Nauk Społecznych, Szczecin, Nieręg.
- Zesz. Nauk. WSP Opole Filol. Pol. — Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu, Filologia Polska, Opole, Nieręg.
- Zesz. Nauk. WSP Opole Hist. — Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu, Historia, Opole, Nieręg.
- Zesz. Nauk. WSP Opole Pedagog. — Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu, Pedagogika, Opole, Nieręg.
- Zesz. Nauk. WSRP Nauki Hum. — Zeszyty Naukowe, Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna w Siedlcach, Nauki Humanistyczne, Siedlec, Nieręg.
- Zesz. Tarnogór. — Zeszyty Tarnogórskie, Tarnowskie Góry, Roczn.
- Zesz. Zagłęb. — Zeszyty Zagłębiowskie, Będzin, Roczn.
- Ziemia, Warszawa, Roczn.
- Ziemia Gdań. — Ziemia Gdańska, Gdańsk, Nieręg.
- Ziemia Kuj. — Ziemia Kujawska, Warszawa, Nieręg.
- Ziemia Łomż. — Ziemia Łomżyńska, Łomża, Roczn.
- Ziemia Opatow. — Ziemia Opatowska, Opatów, Kwart.

II. OPRAWOWANIA OGÓLNE Z ZAKRESU HISTORII WYCHOWANIA

1. BIBLIOGRAFIE

- *1. BARANOWSKI HENRYK: Uniwersytet Wileński 1579—1930. Wrocław 1983 (zob. poz. 1 — 1984).
Rec.: Zytkowski Leonid, *Zap. Hist.*, 1986 z. 1 s. 173—176.
2. BIBLIOGRAFIA WYDAWNICTW SZKOLNYCH I PEDAGOGICZNYCH stycznia 1974 — grudzień 1983. Oprac. Halina Jasińska, — Warszawa: Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, 1985 (1986) s. 426.
3. HISTORIA NAUKI POLSKIEJ. T. 9, Bibliografia dotycząca treści tomów III i IV. Pod red. Zofii Skubała-Tokarskiej, Oprac. Joanna Schiller, s. 209.
4. KRAJEWSKA KAROLINA, MIRSKA ELŻBIETA: Bibliografia pedagogiki. Druki zwarte wydane w Polsce w latach 1977—1978. *Roczn. Pedagog.* t. 10 s. 189—291.
5. POLSKA BIBLIOGRAFIA PEDAGOGICZNA 1971—1979. Pod red. Władysława Śliadowskiego, Barbary Wieczorek; oprac. Elżbieta Mirska (et. al.) — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, Instytut Badań Pedagogicznych s. 514.
Rec.: A. K. *Dydak. Szk. Wyz.*, 1985 nr 3/4 s. 295—296.
6. TERENDYJ ZOFIA: Bibliografia ruchu młodzieżowego w Polsce. Materiał za lata 1982—1983. *Roczn. Hist. Ruchu Młodz.* 1985 (wyd. 1986) s. 249—293.
7. ZALEWSKI JÓZEF: Bibliografia pedagogiki szkoły wyższej za rok 1983. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 217. — Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Instytut Polityki Naukowej, Postępu Technicznego i Szkolnictwa Wyższego. Dokumenty Informacje Bibliografic.
Zob. też poz.: 111, 113, 377, 381, 425, 431, 583.

2. PODRĘCZNIKI

8. OSTROWSKA URSZULA: Historia wychowania. W zarysie. — Bydgoszcz: ATR, s. 68. — Skrypty. Akademia Techniczno-Rolnicza im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy.

III. ROZWOJ OSWIATY, WYCHOWANIA I MYSLI PEDAGOGICZNEJ

1. OPRACOWANIA OGOLNE

- *9. BIERNACKA MARIA: Oświata w rozwoju kulturowym polskiej wsi. Wrocław 1983 (zob. poz. 14 — 1984).
Rec.: Sutyla Jadwiga, *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 20: 1986 s. 235—240; Wroczyński Ryszard, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 1 s. 99—101.
10. CZYZEWSKI JAN: Rys historyczny szkolnictwa średniego w Sompólnie w latach 1915—1984. Z okazji nadania Liceum Ogólnokształcącego w Sompólnie im. Henryka Sienkiewicza. — Sompólno: LO, 1985 s. 13.
11. DUTKOWA RENATA: Oświata i wychowanie w Galicji w polskiej historiografii ostatniego czterdziestolecia (1945—1985). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4 s. 395—429.
12. ENCYKLOPEDIA OSWIATY I KULTURY DOROSLYCH. Pod red. Kazimierza Wojciechowskiego, przy współpracy Czesława Maziarza i Jadwigi Nowak. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 456.
Rec.: Wielecki Krzysztof, *Nowe Książki* 1987 nr 10 s. 156—157.
13. GRABOWSKI STANISŁAW: Z dziejów polskiej prasy dziecięcej w latach 1824—1939. Spojrzenie na redaktorów. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4 s. 470—495.
14. GRZYBOWSKI ROMUALD: State of Research on the History of Science and Education in the Gdańsk Region of Pomerania in 19th and 20th Century. *Zesz. Nauk. UG Pedag.* 1985 (wyd. 1986) nr 15 s. 157—169.
15. GULCZYŃSKI ANDRZEJ: Zarys dziejów ogrodu jordanowskiego w Pleśzewie (1901—1939). *Rocz. Kal.* t. 19 s. 117—142, il.
16. JAKOBCZYK WITOLD: Dawne tradycje ruchu kulturalno-oświatowego na wsi wielkopolskiej. *Młodz. i Wieś (z.) B* s. 38—44.
- *17. JAKOBCZYK WITOLD: Towarzystwo Naukowej Pomocy w Wielkopolsce 1841—1939. Poznań 1985 (zob. poz. 10 — 1985).
Rec.: Fornalczyk Feliks, *Kron. Wielkop.* 1986 nr 1 s. 227—229; Galos Adam, *Sl. Kwart. Hist. Sobótka* 1986 nr 1 s. 144—145.
18. JANOWSKA MARIA, STAREGO ROMANA: Monografia gdyńskich szkół ekonomicznych. 1925—1985. — Gdynia: Zespół Szkół Administracyjno-Ekonomicznych, s. 107.
19. KISIEL MIROSLAW: Z zagadnień wychowania muzycznego w szkolnictwie polskim — rys historyczny. *Spektrum* nr 1 s. 175—180.
20. KOZAKOWSKA SYLWIA: Ewolucja metod nauczania rysunku w szkołach polskich w latach 1903—1939. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* t. 48 s. 127—142.
- *21. KRYCZYŃSKI WALENTY: Wyższe szkolnictwo rolnicze w Polsce. Warszawa 1985 (zob. poz. 17 — 1985).
Rec.: Sroka Stanisław, *Kwart. Hist. Nauki*, 1986 nr 3/4 s. 887—888.
- *22. LISOWSKI WITOLD: Polskie Korpusy Kadetów 1765—1958. Warszawa 1982 (zob. poz. 22 — 1982, poz. 27 — 1983).
Rec.: Sobczak Jacek, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 2 s. 257—260.
23. ŁOWICZ. Dzieje miasta. Pod red. Ryszarda Kołodziejczyka. — Warszawa: Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych, s. 632. — Prace Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych im. Stanisława Herbsta, nr 50.
W każdym chronologicznym rozdziale materiały dotyczące oświaty.
24. MARKIEWICZ JERZY, SZCZYGIEL RYSZARD, ŚLADKOWSKI WIESŁAW: Dzieje Biłgoraja. — Lublin: Wydaw. Lubelskie, 1985 s. 406.
W każdej części materiały dotyczące szkolnictwa.
25. MAZUR JANINA: Problematyka zainteresowań historycznych młodzieży w refleksji teoretycznej polskich dydaktyków historii. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak.* *Pr. Hist.* z. 11 s. 71—90.
- *26. PECHERSKI MIECZYSLAW: System oświaty w Polsce Ludowej na tle po-

- równawczym. Wrocław 1981 (zob. poz. 28 — 1981, poz. 26 — 1982).
Rec.: Niemiec Jerzy, *Rocz. Pedag.* t. 10: 1986 s. 175—181.
27. PODRACKI JERZY: Działy gramatyki w perspektywie historycznej (podręczniki z okresu: koniec XVIII — połowa XIX wieku). *Pr. Nauk. USL. Z Teor. Prakt. Jęz. Pol.* t. 6 s. 64—82.
28. POMYKAŁO WOJCIECH: Spór o ideał Polaka. Wstęp Bogdan Suchodolski. T. 1—2. — Warszawa: Krajowa Agencja Wydawnicza, s. 312, 223.
Rec.: Koseski Adam, *Nowe Drogi* 1986 nr 10 s. 103—107; Kozłowski Paweł, *Nowe Książki* 1986 nr 1 s. 61—64; Pawuła Franciszek, *Nowa Szkoła* 1986 nr 7/8 s. 403—405, 407.
29. PROBLEMATYKA HISTORII SZKOLNICTWA OSWIATY I WYCHOWANIA W BADANIACH WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W KIELCACH. Oprac. zbiorowe pod red. Józefa Krasuskiego, Zygmunta Ruty. — Kielce WSP, 1984 s. 182.
Rec.: Banaszek Marian, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 4, s. 562—563.
30. RABIEGA HENRYK: Tradycje zawodowego szkolnictwa handlowego w Kaliszu (1873—1986). — Kalisz: Koło Absolwentów przy Zespole Szkół Ekonomicznych. Cz. Dzieje, s. 15, Spis absolwentów s. 11, fot.
31. RYBNIK. Zarys dziejów miasta od czasów najdawniejszych do 1980 roku. Praca zbiorowa pod red. Jana Walczaka. — Katowice: Śląski Instytut Naukowy, s. 534.
W każdym chronologicznym rozdziale podrozdział „Oświata”.
32. SMOŁAŁSKI ANTONI: Przyczynki źródłowe do teorii szkoły. Z myśli organizacyjnej w polskiej pedagogice. Cz. 3 — Wrocław: AWF, s. 155. — *Studia i Monografie Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu*, z. 13.
Cz. 1 — 1984, cz. 2 — 1985.
33. SZKICE Z DZIEJÓW ZIEMI KROBSKIEJ. Praca zbiorowa pod red. Andrzeja Miałkowskiego. — Poznań: Wydaw. Nauk. UAM, s. 196.
W każdym rozdziale materiały dotyczące oświaty.
34. SWITAŁSKI ZBIGNIEW: Historia spółdzielczości uczniowskiej w Polsce w latach 1900—1985. IV Krajowe Seminarium Spółdzielczości Uczniowskiej. — Warszawa: Naczelna Rada Spółdzielcza, 1985 s. 68.
35. TRADYCJE WISLAŃSKIEGO SZKOLNICTWA (1783—1983). Praca zbiorowa. Red. Kazimierz Kaszper. — Wisła: Inspektorat Oświaty i Wychowania, Towarzystwo Miłośników Wisły, s. 63.
36. TUREK-KWIATKOWSKA LUCYNA: Oświata, nauka i kultura szczecińska w latach 1800—1939. — Szczecin: Wydaw. Naukowe US, s. 174. — *Rozprawy i Studia*, t. 2.
Rec.: Dialecki Tadeusz, *Prz. Zach.-Pom.* 1986 nr 1 s. 202—203.
37. WOZACZYŃSKA MAŁGORZATA: Nauczanie muzyki w polskich eksperymentalnych szkołach ogólnokształcących I połowy XIX w. *Zesz. Nauk. AMuzycz. Gdańsk* z. 25 s. 259—274.
38. ZBOROWSKI JAN: Język polski w szkole na Śląsku do roku 1872. *Prz. Ośw.-Wychow.* cz. 1 nr 1 s. 5—24, cz. 2 nr 2 s. 13—27.

**2. Z DZIEJÓW OSWIATY, WYCHOWANIA
I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ
DO KONCA XVIII WIEKU**

39. AUGUSTOWSKA KAZIMIERA: Entwicklung der Geographischen Wissenschaften in Gdańsk. *Zesz. Nauk. UG Pedag.* 1985 (wyd. 1986) nr 15 s. 83—89.
40. BARTNICKA KALINA: Przemiany w administracji polskich uniwersytetów na przełomie XVIII i XIX w. *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 29 s. 3—39.
41. BIENKOWSKA BARBARA: Kultura umysłowa. W: WARSZAWA W WIEKU

- OSWIECENIA, Pod red. Andrzeja Zahorskiego. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 119—148.
42. BIENKOWSKI TADEUSZ: Education at Gdańsk during the Enlightenment Period (an episode from the history of teaching natural science). *Zesz. Nauk. UG Pedag.* 1985 (wyd. 1986) nr 15 s. 29—31.
- *43. BURCHARDT JERZY: Szkolnictwo na Śląsku w okresie Polski Dzielnicowej. *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 28 1985 (zob. poz. 28 — 1985).
Rec. Bobowski Kazimierz, *Kwart. Opol.* 1986 nr 4 s. 89—91.
44. DĄBROWSKA EWA: Od kształcenia w cechu sukienników do początków szkolnictwa włókienniczego w Bielsku i Białej. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4 s. 522—542.
45. GRZELECKI WOJCIECH: Książki szkolne i biblioteki szkół-kolonii akademickich Uniwersytetu Krakowskiego (1588—1773). *Z Bad. nad Pół. Księg.* z. 9 s. 181—197.
46. GRZELECKI WOJCIECH: Szkoły-kolonie Uniwersytetu Krakowskiego: 1588—1773, Problematyka kształcenia i wychowania. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 166. — Monografie z Dziejów Oświaty, t. 31.
Rec.: RUTA Zygmunta, *Prz. Hist.-Ośw.* 1988 nr 1 s. 82—86.
47. KOPYSTA ANDRZEJ: Studenci z parafii kolegiackiej w Wieluniu na Uniwersytecie Krakowskim w latach 1400—1642. *Częstoch. Stud. Teol.* t. 14 s. 347—403, tab.
48. KRUKOWSKI JAN: Z dziejów szkolnictwa parafialnego Krakowa w okresie Odrodzenia. — Kraków: Wydaw. Naukowe WSP, s. 203. — Prace Monograficzne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, t. 74.
Rec.: RUTA Zygmunta, *Prz. Hist.-Ośw.* 1987 nr 3 s. 379—381.
49. KUBIK KAZIMIERZ: Contribution of mathematical-physical sciences of Gdańsk to the Polish science in the XVI—XVIIIc. *Zesz. Nauk. UG Pedag.* 1985 (wyd. 1986) z. 15 s. 59—80.
- *50. MASSALSKI ADAM: Szkolnictwo średnie Kielce do roku 1862. Kielce 1983 (zob. poz. 53 — 1983, poz. 36 — 1985).
Rec.: GUMUŁA Teresa, *Stud. Kiet.* 1986 nr 3 s. 127—131.
51. MOKRZECKI LECH: The Humanities in Gdańsk from 16 th to 18 th century. *Zesz. Nauk. UG Pedag.* 1985 (wyd. 1986) z. 15 s. 97—103.
- *52. MOKRZECKI LECH: Początki wiedzy o morzu w dawnej Rzeczypospolitej doby Baroku i Oświecenia. Wrocław 1983 (zob. poz. 54 — 1983, poz. 37 — 1985).
Rec.: DZIĘKOWSKI Tadeusz, *Gdań. Zesz. Hum.* 1986 z. 20 s. 221—222.
53. NOWAK ZBIGNIEW: Podręczniki szkolne w planach wydawniczych gdańskich oficyn drukarskich XV—XVI wieku. *Zesz. Nauk. UG Pedag.* 1985 (wyd. 1986) z. 15 s. 33—44.
54. PUCHOWSKI KAZIMIERZ: State of research on the history of science and education in Gdańsk up to the end of 18th century. Tamże s. 145—156.
55. SALMONOWICZ STANISŁAW: Jesuitenschulen und Akademische Gymnasien in Königlich Preussen (16—18 Jh.) Vergleichende Betrachtung. Tamże s. 15—27.
56. SŁOMCZYŃSKA OTYLIA: Zmagania o zachowanie mowy polskiej. *Szkice Lubl.* t. 1 s. 53—65.
57. SZULC ZOFIA: Wybrane problemy kultury i oświaty Rzeszowa do końca XVIII wieku. *Pr. Hum. TN Rzesz.* nr 26 s. 71—95.
58. TOPOLSKA BARBARA: Przegląd badań nad dziejami Akademii Wileńskiej (1570—1781). *Zap. Hist.* z. 1 s. 155—171.
59. WOŁOZYŃSKI RYSZARD W.: Od szkoły wyznaniowej do wychowania narodowego. Przemiany oświaty polskiej w XVIII wieku. W: POLSKA I NIEMCY W OKRESIE OSWIECENIA: Reformy polityczne, ustrojowe i oświatowe. XIII Konferencja Komisji Podręcznikowej PRL—RFN Historyków, 27 V —

- 1 VI 1980 r. Monastyr. Red. Antoni Czubiński, Zbigniew Kulak. — Poznań: Instytut Zachodni, s. 23—94. Materiały Konferencji Wspólnej Komisji Podręcznikowej PRL—RFN, t. 6.
60. WOJCIK ZBIGNIEW: Osiągnięcia przyrodników gdańskich w XVIII wieku. *Zesz. Nauk. UG Pedag.* 1985 (wyd. 1986) z. 15 s. 71—81.
61. WROBLEWSKA TERESA: Założone i rzeczywiste funkcje wychowania obronnego w szkołach podległych Komisji Edukacji Narodowej. *Stud. Nauk Społ. WSP Bydgosz.* z. 8 s. 75—96.
Zob. też poz.: 38
- 3. Z DZIEJÓW OSWIATY, WYCHOWANIA
I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ
W OKRESIE ZABORÓW**
62. ALEKSANDROWICZ WALDEMAR: Związek Filomatów Pomorskich kontynuatorem tradycji filomackich na Pomorzu Gdańskim w latach 1836—1920. *Rocz. Hist. Ruchu Młodz.* 1985 (wyd. 1986) s. 5—25.
63. BANASZEK MARIAN: Z dziejów szkół niedzielnych i wieczorowych na Kielecczyźnie w latach 1815—1915. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3 s. 281—296, tab.
64. BRODKO STANISŁAW: Gimnazjalne lata ks. Konstantego Damrota w Opolu. *Kwart. Opol.* nr 4 s. 14—19.
65. BRODOWSKA HELENA: U podłoża ruchu nauczycielskiego w Królestwie Polskim. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2 s. 151—165.
- *66. CABAN WIESŁAW: Szkolnictwo elementarne na ziemi kielecko-radomskiej (1809—1862). Kielce 1983 (zob. poz. 70 — 1983).
Rec.: Pytlas Stefan, *Rocz. Łódz.* t. 35 1985 n. 206—208.
67. DWORAKOWSKI JAN: Młodzież łomżyńskich gimnazjów w wydarzeniach rewolucyjnych 1905 roku. W 80 rocznicę rewolucji 1905 roku. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3 s. 351—358, tab.
68. GALUS HENRYK: Ruch przyjaściół dzieci w polskich Stowarzyszeniach na Pomorzu Gdańskim w okresie zaboru pruskiego. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1 s. 6—24.
69. GOMOLEC LUDWIK: W obronie mowy ojców. — Poznań: Krajowa Agencja Wydawnicza, s. 34. — Z Dziejów Wielkopolski.
70. KACZMARKIEWICZ MARIA: Kształtowanie muzyczne dzieci i młodzieży w Kaliszu w XIX i na początku XX wieku. *Rocz. Kal.* t. 19 s. 93—115, il. tab.
71. KŁOCEK ALINA: Gimnazjum rządowe rosyjskie a Gimnazjum Polskie w Płocku. *Not. Płoc.* nr 1 s. 37—42 il. tab.
72. KONARSKA BARBARA: Polskie drogi emigracyjne. Emigranci polscy na studiach we Francji w latach 1832—1848. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 487, tab.
73. KRAMARZ HENRYKA: Stan ilościowy gimnazjów galicyjskich w latach 1867—1914. *Stud. Hist.* z. 3 s. 359—383, tab.
- *74. KUCHA RYSZARD: Oświata elementarna w Królestwie Polskim w latach 1864—1914. Lublin 1982 (zob. poz. 83 — 1983, poz. 76 — 1984).
Rec.: Jankowski Robert, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 1 s. 104—106.
75. LIPSKI STANISŁAW: Strajk szkolny 1906—1907 roku na terenie byłego powiatu starogardzkiego. — Starogard Gd.: Towarzystwo Miłośników Ziemi Kociewskiej, s. 16, tab.
76. MACIEJEWSKA-JAGIEŁŁO MARIA: Archiwalne źródła klasztorne do badań szkolnictwa żeńskiego w XIX wieku na ziemiach polskich. *Prz. Tomist.* t. 2 s. 317—331, tab.
77. MAJOREK CZESŁAW: Kult metody, czyli o normatywnym obliczu nauczania historii w szkole ludowej XIX w. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak.* Pr. Hist. z. 11 s. 19—32.

78. MOSKALSKA GRAZYNA: Działalność Komisji Szkolnej Ziemi Radomskiej w propagowaniu czytelnictwa w latach 1915—1917. *Rocz. BN* t. 17/18: 1981/1982 (wyd. 1980) s. 313—331.
79. NOWIŃSKI FRANCISZEK: Polacy na Uniwersytecie Petersburskim w latach 1832—1884. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 274. — Seria Monografi. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, nr 87. Prace Komisji Historycznej.
80. PASTUSZKA JOZEF: Sandomierskie wspomnienia szkolne z lat 1908—1912. Oprac. Jan M. Małecki: *Stud. Hist.* z. 4 s. 595—619.
81. PAŚNICKI WOJCIECH: Udział nauczycieli w walce zbrojnej 1863 r. *Not. Ploc.* nr 4 s. 33—39.
82. RUCHAŁA JOZEF: Jednostki i grupy społeczne w podręcznikach historii Tadeusza Korzóna. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Hist.* z. 11 s. 33—44.
83. SKOŁUBA WOJCIECH: Początki ślōjdu w Galicji. *Rocz. Komis. Nauk Pedag.* t. 38 s. 5—19.
84. SZEWS JERZY: Geheime Verbindungen der polnischen Gymnasialisten in Pommereilen zur Zeit der preussischen Annexion. *Zesz. Nauk. UG Pedag.* 1985 (wyd. 1986) z. 15 s. 115—122.
85. SZPET JAN: Nauczanie religijne w Wielkim Księstwie Poznańskim w pierwszych latach jego istnienia. *Pozn. Stud. Teol.* t. 6 s. 165—173.
86. STRZEMSKI MICHAŁ: Panicze z marymonckiej młaki. — Puławy: Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach s. 212. Z dziejów Instytutów rolniczych w Polsce, cz. 1.
Tyt. dodatkowy: W 170-lecie powstania Marymoncko-Puławskiego Instytutu Rolniczego (1816).
87. ULATOWSKA-URBANIAK JANINA: Galicja pierwszych lat XX w. jako teren działalności oświatowej. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* t. 48 s. 29—41.
88. WINIARZ ADAM: Organizacja i działalność Komisji egzaminacyjnych w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim (1807—1831). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4 s. 446—459.
Zob. też poz.: 37, 39, 44, 56, 368, 400, 405, 406.

4. Z DZIEJÓW OSWIATY, WYCHOWANIA
I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ
W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM

89. ANDRUSZKO MARIA ALICJA: Miejsce nauczania początkowego w systemie oświatowo-wychowawczym II Rzeczypospolitej. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* t. 50 s. 5—62, tab.
90. ANDRUSZKO MARIA ALICJA: Niektóre podręczniki dla klas najmłodszych publicznych szkół powszechnych (1918—1939). *Acta Univ. Wratisl. Pedag.* t. 48 s. 115—125.
- *91. BALCEREK MARIAN: Rozwój opieki nad dzieckiem w Polsce w latach 1918—1939. Warszawa 1978 (zob. poz. 88 — 1978, poz. 114 — 1979, poz. 99 — 1980).
Rec.: Bunsch-Konopka H., *Pr. Soc.* 1988 nr 2 s. 58.
- *92. BEREŻNICKI FRANCISZEK: Innowacje pedagogiczne w Polsce. Szczecin 1984 (zob. poz. 97 — 1984).
Rec.: Krasuski Józef, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 1 s. 101—103; Porczyński Henryk, *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 29 1986 s. 250—252.
93. DANIELEWICZ JERZY, FIGURSKA LUCYNA: Bydgoskie szkolnictwo zawodowe w latach 1920—1939. *Kron. Bydg.* t. 7: 1976/1979 (wyd. 1986) s. 141—186, tab.
94. FURNAL IRENA: Kieleckie czasopisma szkolne lat trzydziestych jako wyraz

- aspiracji i nastrojów młodzieży gimnazjalnej. *Kwart. Hist. Prasy* nr 1 s. 69—86.
95. GRZYWNA JOZEF: Społeczeństwo Radomskiego wobec wczelnych problemów szkolnictwa powszechnego w latach 1918—1926. *Zesz. Nauk. Muz. Wsi Radom.* s. 47—59.
 96. IWANICKI MIECZYSLAW: O ideowo-wychowawczym oddziaływaniu sanacji na młodzież szkolną i akademicką. — Siedlce: Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna im. Georgi Dymitrowa s. 118.
 97. JABŁONOWSKI MAREK: Edukacja polityczna u schyłku II Rzeczypospolitej (1936—1939). *Eduk. Polit.* vol. 9 s. 145—163.
 98. JAGIEŁŁO BOGDAN: Z problematyki wychowania narodowego i obywatelskiego w latach 1918—1926. *Zesz. Nauk. AMuzycz. Warsz.* nr 15 s. 123—145.
 99. JAŁMUŻNA TADEUSZ: Poglądy na nauczanie i wychowanie w polskiej pedagogice „szkoły pracy” w okresie II Rzeczypospolitej. *Łódz. Zesz. Hist.* z. 1 s. 5—40.
 100. KOWOLIK PIOTR: Działalność autonomicznej administracji szkolnej w województwie śląskim w latach 1922—1939. *Zar. Śl.* 1985 nr 3/4 s. 180—190, tab.
 101. LECZYK MARIAN: Kultura i oświata w Drugiej Rzeczypospolitej (aspekty ideowe i polityczne). *Zesz. Nauk. WAP* nr 2 s. 3—33, tab.
 102. ŁABNO JAN: Szkolne wycieczki przedmiotowe z języka polskiego w latach 1918—1939 w świetle literatury przedmiotu. *Pr. Nauk. USI. Z Teor. Prakt. Jęz. Pol.* t. 6 s. 55—62.
 103. MUZIOŁ HENRYK: Działalność szkolnictwa polskiego w Wolnym Mieście Gdańsku 1920—1939. *Kwart. Naucz. Opol.* cz. 1 nr 1/2 s. 44—49, cz. 2 nr 3/4 s. 12—22, tab.
 - *104. OŚWIATA NA ŚLASKU. Katowice 1984 (zob. poz. 114 — 1984, poz. 97 — 1985).
Rec.: Grzywna Józef, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 4 s. 563—567.
 105. PASTUSZKA STEFAN JOZEF: Wkład organizacji młodzieżowych w rozwój teatru ludowego na wsi polskiej w okresie II Rzeczypospolitej. *Rocz. Dziej. Ruchu Młodowiej*, 1984 s. 31—55, tab.
 106. PILCH ANDRZEJ: Lewica Akademicka w Polsce 1918—1939. W: STRUKTURY, RUCHY, IDEOLOGIE XVIII—XX WIEKU. Pod red. Haliny Kozłowskiej-Sabatowej. — Kraków: UJ s. 203—215. — *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne* z. 78.
 107. RUTA ZYGMUNT: Prywatne szkolnictwo średnie ogólnokształcące w województwie krakowskim w drugiej połowie lat trzydziestych (warunki lokalowe i materialne). *Rocz. Komis. Nauk Pedag.* t. 37 s. 21—51, tab.
 108. SIWEK DANUTA: Przygotowania do pracy zawodowej i życia w Śląskim Krajowym Zakładzie Wychowawczym w Cieszynie na tle ideałów wychowawczych II Rzeczypospolitej. *Pr. Nauk. USI. Pr. Pedag.* t. 21 s. 23—30.
 109. SŁONIEWSKI MICHAŁ: Wychowanie fizyczne, sport i przysposobienie wojskowe w działalności organizacji młodzieżowych Akcji Katolickiej 1918—1939. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* z. 10 s. 5—23.
 110. SOCHA IRENA: Czasopisma młodzieży jako źródło do badań nad polonistyką szkolną lat międzywojennych. *Pr. Nauk. USI. Z Teor. Prakt. Jęz. Pol.* t. 6 s. 43—54.
 111. SOCHA IRENA: Czasopisma młodzieży szkolnej w Polsce. 1918—1939. — Katowice: USI. s. 196. — *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, nr 821.
 112. STROBIN MARIAN: Rozwój łódzkiego szkolnictwa zawodowego w okresie I wojny światowej i w pierwszych latach niepodległości. *Rocz. Łódz.* t. 34: 1984 (wyd. 1986) s. 271—286, tab.

113. SZYMKOWSKA-RUSZAŁA JADWIGA: Funkcjonowanie beletrystyki biograficznej dla dzieci i młodzieży w dwudziestoleciu (1918—1939) (oraz) Wykaz książek. *Stud. o Książ.* t. 16 s. 141—168.
114. ŚWIĘTOCHOWSKA URSZULA: Problematyka formowania się granic II Rzeczypospolitej w podręcznikach historii dla szkół średnich ogólnokształcących z lat 1918—1939. *Zesz. Nauk. UG Nauki Polit.* 1984 (wyd. 1986) nr 8 s. 7—15.
115. TRZEBIATOWSKI KLEMENS: Oberschulen in Regierungsbezirk Gdańsk in den Jahren 1920—1939. *Zesz. Nauk. UG Pedagog.* 1985 (wyd. 1986) nr 15 s. 105—113.
116. TRZEBIATOWSKI KLEMENS: Szkolnictwo w województwie pomorskim w latach 1920—1939. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 190. Seria Monografii. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, nr 82.
117. TURKOWSKI ROMUALD: Wiejskie organizacje młodzieżowe a wychowanie obywatelskie chłopca w okresie międzywojennym. *Rocz. Dziej. Ruchu Młodowiej.* 1984 s. 15—29, tab.
118. WALASEK STEFANIA: Ogniska metodyczne jako nowa forma dokształcania nauczycieli w Polsce międzywojennej. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedagog.* t. 48 s. 65—74, tab.
119. WRÓBLEWSKA TERESA: Uniwersytety i nauka polska w latach II Rzeczypospolitej. *Acta UNC Pedagog.* z. 12 s. 77—96.
Zob. też poz. 356, 357, 482, 483.
- S. Z DZIEJÓW OSWIATY, WYCHOWANIA
I MYŚLI PEDAGOGICZNEJ
W LATACH DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ**
120. CHROBACZYŃSKI JACEK: Praca oświatowa w Krakowie 1939—1945. Studium o polityce okupanta, „podziemiu oświatowym” i postawach społeczeństwa. — Kraków: Wydaw. Naukowe WSP, s. 465. — Prace Monograficzne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie, t. 73.
Rec.: Król Eugeniusz C., *Nowe Książki* 1987 nr 9 s. 133—134.
121. CIESIELSKI ROMAN, FISZER JOZEF: Okupacyjna szkoła budowlana w Krakowie w latach 1940—1944 — konspiracja — Politechnika Krakowska. W: **WOJNA I OKUPACJA WE WSPOMNIENIACH PRACOWNIKÓW POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ.** — Kraków: PK, s. 193—198.
122. DZIECIŃSKI PAWEŁ: Hitlerowska germanizacja polskich dzieci i młodzieży w okupowanej Łodzi. *Łódź. Zesz. Hist.* z. 1 s. 41—55.
123. **DZIEJE WARSZAWY. T. 5: Warszawa w latach 1939—1945.** Krzysztof Dunin-Wąsowicz. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, 1984, s. 407.
Rozdz. VII Oświata i kultura w Warszawie w latach 1939—1945, s. 146—191.
124. GARBOWSKA WANDA: Warszawskie szkoły średnie ogólnokształcące w pierwszym okresie okupacji hitlerowskiej. *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 29 s. 107—123, tab.
125. GAŚKA ANDRZEJ, GBUREK JACEK: Formy opieki nad dzieckiem w Częstochowie w latach II wojny światowej. *Zesz. Nauk. WSP Opole Pedagog.* z. 16 s. 123—130, tab.
126. GŁĘBOCKI WIESŁAW, MORAWSKI KAROL: Kultura walcząca 1939—1945. Z dziejów kultury polskiej w okresie wojny i okupacji. Wyd. 2 — Warszawa: „Interpress” 1985, s. 321.
wyd. 1 — 1979.
- *127. GRALAK BRONISŁAW: Szkolnictwo akademickie i nauka polska w okresie okupacji hitlerowskiej. *Łódź* 1984 (zob. poz. 134 — 1984).
Rec.: Gawęda Stanisław, *Stud. Hist.* 1986 z. 3 s. 482—484; Wróblewska Teresa, *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 29: 1986 s. 256—259.
128. KAREŃSKA ZOFIA: Wspomnienia z tajnego nauczania w zakresie szkol-

- nictwa średniego z okresu okupacji hitlerowskiej. W: WOJNA I OKUPACJA WE WSPOMNIENIACH PRACOWNIKÓW POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ. — Kraków: PK, s. 163—166.
129. KRÓL EUGENIUSZ C.: Szczątkowe formy jawnej egzystencji polskiego życia naukowego w Generalnej Guberni (1939—1945). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2 s. 167—198.
130. MASSALSKI ADAM, MEDUCKI STANISŁAW: Kielce w latach okupacji hitlerowskiej 1939—1945. — Wrocław: Zakł. Narod. im. Ossolińskich, s. 410. Rozdz. VI Szkolnictwo, s. 191—242, II. tab.
131. MATERIAŁY DO DZIEJÓW OŚWIATY W OKRESIE OKUPACJI HITLEROWSKIEJ (1939—1945) na terenie podziemnego okręgu szkolnego krakowskiego. Cz. XVII. *Rocz. Komis. Nauk. Pedag.* t. 37 s. 1—122, tab.
132. MEISSNER ANDRZEJ: Na marginesie artykułu J. Chrobaczyńskiego, Tajne władze oświatowe na Podkarpaciu 1939—1945. Struktura i charakterystyka (Przegląd Historyczno-Oświatowy, 1985 nr 2). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3 s. 385—386.
133. MICHAŁSKI STANISŁAW: Wkład działaczy ruchu ludowego w opracowanie koncepcji systemu edukacji narodowej w okresie okupacji. *Rocz. Muz. Rol. Szreniawa* t. 15 s. 5—38.
134. MONKIEWICZ WALDEMAR: Zbrodnie hitlerowskie na dzieciach i młodzieży w regionie białostockim. *Białostoczczyzna* nr 4 s. 17—24, II.
- *135. PIOTROWSKI BERNARD: W służbie rasizmu i bezprawia „Uniwersytet Rzeszy” w Poznaniu 1941—1945. Poznań 1984 (zob. poz. 137 — 1984).
Rec.: Wróblewska Teresa, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 3 s. 370—373; Wrzesiński Wojciech, *Sl. Kwart. Hist. Sobótka* 1986 nr 2 s. 276—279.
- *136. RUTOWSKA MARIA: Straty osobowe i materialne kultury w Wielkopolsce w latach II wojny światowej. Warszawa 1984 (zob. poz. 118 — 1985).
Rec.: Kapella Janusz, *Prz. Zach.* 1986 nr 2 s. 151—152.
137. WALCZAK MARIAN: Jawne szkolnictwo dla dzieci polskich w okresie okupacji hitlerowskiej. *Zesz. Hist. Głosu Naucz.* nr 80 s. 1—16, tab.
- *138. WALCZAK MARIAN: Straty osobowe polskiego środowiska nauczycielskiego w okresie wojny i okupacji hitlerowskiej 1939—1945. Warszawa 1984 (zob. poz. 142 — 1984).
Rec.: Rutowska Maria, *Polish Western Affairs* vol. 27 1986 nr 2 s. 387—389.
139. WALCZAK MARIAN: Szkolnictwo jawne dla dzieci polskich w latach 1940—1945. Problemy organizacyjne. *Zesz. Hist. Głosu Naucz.* nr 78 s. 1—16, tab.
140. WALCZAK MARIAN: Szkolnictwo jawne w czasie okupacji przełom lat 1939—1940. *Fragm. Zesz. Hist. Głosu Naucz.* nr 73 s. 1—16, tab.
141. WALENDOWSKA-GARCZARCZYK ANNA: Okupacja hitlerowska na ziemi jarocińskiej 1939—1945 cz. III. *Zap. Jaroc.* nr 10 s. 1—16.
- *142. WRÓBLEWSKA TERESA: Uniwersytety Rzeszy w Poznaniu, Pradze i Strasburgu jako model hitlerowskiej szkoły wyższej na terytoriach okupowanych. Toruń 1984 (zob. poz. 144 — 1984).
Rec.: Pleśniarski Bolesław, *Wojak. Prz. Hist.* 1986 nr 1 s. 211—214; Ruta Zygmunt, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 3 s. 376—379.
143. ZAWADZKA ANIELA: Szkoła siedlecka w okresie okupacji hitlerowskiej 1939—1944. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 340. — Prace Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych, nr 48.
Rec.: Hinz Henryk, uzup. Dąbrowska Helena, *Głos Nauczycielski* 1987 nr 28 s. 9, II; Król Eugeniusz C., *Nowe Książki* 1987 nr 9 s. 132—134.
144. ZIOŁEK JAN: Losy seminariów duchownych i wydziałów teologicznych w latach okupacji hitlerowskiej w Polsce. *Stud. Płoc.* t. 13: 1985 s. 72—90, tab.
145. ZERKO JOZEF: Directions of anti-illiteracy campaign in the Gdańsk voivodship after World War II. *Zesz. Nauk. UG Pedag.* 1985 (wyd. 1986) nr 15 s. 131—136.
Zob. też poz.: 211, 227, 500.

6. OSWIATA, WYCHOWANIE I MYSL PEDAGOGICZNA
W POLSCE LUDOWEJ

a) Opracowania dotyczące problematyki ogólnokrajowej

146. ADAMEK STANISŁAW: Reorganizacja i modyfikacja kształcenia praktycznego młodzieży górniczej w latach 1945—1959. *Pr. Nauk. UŚL. Pr. Pedag.* t. 21 s. 13—21.
147. ARASZKIEWICZ FELIKS W.: Teleologia wychowania Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1944—1980). — Słupsk: WSP (1984) 1986 s. 192.
148. CICHY BOGUSŁAW: System kształcenia nauczycieli w Polsce a potrzeby oświatowe. *Ruch Pedag.* nr 3 s. 3—11.
149. GAZDA ZBIGNIEW: Sieć wyższego szkolnictwa ekonomicznego w Polsce Ludowej w latach 1945—1950. *Zesz. Nauk. WSP* nr 3 s. 229—236.
150. GLIMOS-NADGORSKA ANNA: Krytyczna analiza koncepcji dydaktycznej podręczników szkolnych historii dla szkoły podstawowej, obowiązujących w Polsce Ludowej w latach 1945—1980. *Cz. 2. Wiad. Hist.* nr 1 s. 44—45. Cz. 1 nr 1 1984.
151. HIBEL CECYLIA: W dwudziestolecie powstania szkół pracy socjalnej. *Pr. Soc.* nr 4 s. 40—46.
152. HIRSZ ZBIGNIEW, HIRSZ ZOFIA: Wzór osobowy w programach organizacji młodzieżowych nurtu robotniczego w PRL. *Rocz. Hist. Ruchu Młodz.* 1985 (wyd. 1986) s. 147—182.
153. JAKUBOWSKA BARBARA: Przeobrażenia w szkolnej edukacji historycznej w Polsce w latach 1944—1945. — Warszawa: Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauk Politycznych, s. 339. — *Prace Sekcji Historii Politycznej Polski Odrodzonej*, t. 6.
154. KACZOR STANISŁAW: Główne kierunki działalności Instytutu Kształcenia Zawodowego. *Prz. Ośw.-Wychow.* nr 4 s. 18—25.
155. KLUCZYŃSKI JAN: Szkolnictwo wyższe w czterdziestolecu Polski Ludowej. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 102, mapa. — Dokumenty, Informacje, Bibliografie. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Instytut Polityki Naukowej, Postępu Technicznego i Szkolnictwa Wyższego.
156. KOPTAS GRAZYNA: 40 lat szkolnictwa wyższego w PRL (w ujęciu statystycznym). *Dydak. Szk. Wyz.* nr 2 s. 171—193, tab.
- *157. KSZTAŁCENIE NAUCZYCIELI W POLSCE LUDOWEJ (1945—1975). Kraków 1983 (zob. poz. 163 — 1983, poz. 157 — 1984). *Rec.: Grzybowski Romuald, Rocz. Gdań.* t. 40: 1980 z. 1 s. 199—201; Hellwig Jan, Chojanna 1980 z. 1 s. 103—109; Jakubowska Barbara, *Prz. Hum.* 1980 nr 7/8 s. 199—201.
158. KUBIK KAZIMIERZ: Szkolnictwo rybołówstwa morskiego w Polsce w latach 1970—1983. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1 s. 72—91, tab.
159. KULCZYKOWSKA-SŁUSARCZYK ANNA: Problem metod nauczania i uczenia się historii w świetle literatury dydaktycznej Polski Ludowej. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Pr. Hist.* z. 11 s. 45—70.
160. KUPISIEWICZ CZESŁAW: System szkolny w PRL w latach 1973—1981. Przemiany i warunki odnowy. *Rocz. Pedag.* t. 10 s. 5—13.
161. PECHERSKI MIECZYŚLAW: Ciągłość i zmiana w systemie edukacji Polski Ludowej. Konferencja naukowa Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. *Rocz. Pedag.* t. 10 s. 53—69.
162. PECHERSKI MIECZYŚLAW: Rozwój systemu oświaty w PRL — dotychczasowe osiągnięcia i perspektywy rozwojowe. *Biul. PTP* nr 1 s. 3—37.
163. PIELACHOWSKI JOZEF: Szkoła podstawowa powszechnym ogniwem kształcenia i wychowania młodzieży. *Kron. Wielkop.* nr 4 s. 55—69, il. tab.

164. SZKOLNICTWO WYŻSZE (dane podstawowe). — Warszawa: Min. Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Departament Planowania i Finansowania, s. 283.
165. SZYMAŃSKI MIROSLAW, BIERNACKI PAWEŁ, BOGAJ ANDRZEJ: Rozwój oświaty w latach 1984—1986. Raport dla Międzynarodowego Biura Wychowania w Genewie na 40 Sesję Międzynarodowej Konferencji Edukacji. Przygot. w Zakładzie Systemu Oświaty Instytutu Badań Pedagogicznych w Warszawie przez zespół... — Warszawa: Ministerstwo Oświaty i Wychowania, s. 99.
To samo w jęz. ang. franc. ros.
166. SPIEWAK-DATNER HELENA: Szkoły powszechne Centralnego Komitetu Żydów w Polsce w latach 1944—1949. *Blet. Gesz.* s. 109—142.
w jęz. jidysz.
167. WOJCIECHOWSKI ADAM: Tendencje i warunki przemian sieci przed-szkolnej w latach 1945—1978. *Zesz. Nauk. UG Nauki Polit.* 1984 (wyd. 1986) nr 8 s. 127—136.

b) Opracowania regionalne

168. BIEDRON TOMASZ: Udział studenckich organizacji ideowych w przemianach struktury społecznej wyższych uczelni Krakowa (1945—1948). *Rocz. Hist. Ruchu Młodz.* 1985 (wyd. 1986) s. 127—145, tab.
169. BIEDA TADEUSZ, DOBOSZ STANISŁAW: Działalność oświatowo-wychowawcza Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych w Rzeszowie w latach 1944—1980. *Pr. Hum. TN Rzesz.* nr 28 s. 229—243, tab.
170. BIJOK STANISŁAW, HUK WACŁAW: Oświata i procesy wychowawcze. *Zesz. Gliw.* t. 17 s. 247—276, il. tab.
171. BŁAŻ HENRYK, KROLEK CZESŁAW: Rozwój oświaty, kultury, sportu i rekreacji w latach 1945—1986. W: *ZARYS DZIEJÓW NOWEGO TOMYSŁA*. Pod red. Bogusława Polaka. — Nowy Tomyśl: Rada Narodowa Miasta i Gminy s. 184—209, tab.
172. GAWLIK STANISŁAW: Osiągnięcia i problemy oświaty brzeskiej w minionym 40-leciu. *Kwart. Naucz. Opol.* nr 1/2 s. 26—34.
- *173. GAWLIK STANISŁAW, GŁOWACKI HERMAN: Geneza i rozwój szkolnictwa zawodowego na Opolszczyźnie. Opole 1983 (zob. poz. 182 — 1983, poz. 171 — 1984).
Rec.: Ruta Zygmunt, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 2 s. 254—257.
174. GRABOWSKI ZBIGNIEW: Pierwsze czasopisma młodzieżowe powojennej Opolszczyzny. *Kwart. Opol.* nr 4 s. 30—37.
175. JUSZCZYK BRONISŁAW: Z dziejów szkolnictwa i szkolnych władz administracyjnych na Kielecczyźnie w latach 1944—1975. — Kielce: Instytut Kształcenia Nauczycieli Oddział Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, 1985 (1986) s. 170.
176. KICOWSKA ALICJA DANIELA: Średnie szkolnictwo rolnicze na Warmii i Mazurach w latach 1945—1975. — Olsztyn: OBN, s. 222. — Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, nr 103. Rec.: Czartoszewska Małgorzata, *Wiś Współczesna* 1986 nr 9 s. 156—159; Małewska Eugenia, *Kom. Mazur.-Warm.* 1987 nr 1 s. 161—163.
177. KLUBA HENRYK: Jaka będziez łódzka szkoła. *Prz. Ekon.-Społ. Łodzi* 1983/1984 (wyd. 1986) nr 9 s. 48—66.
178. KOMOROWSKI TADEUSZ: Rola liceów ogólnokształcących w kształceniu i wychowaniu młodzieży. *Kron. Wielkop.* nr 4 s. 70—79 tab.
179. KOZOŁUB LUDWIK: Rozwój placówek kulturalno-oświatowych w środowisku wiejskim woj. opolskiego. Kierunki przemian w zakresie i zasięgu

- odbioru w 40-leciu PRL. — Opole: WSP, s. 107. — Studia i Monografie. Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu, nr 114.
180. KOZMIAN DANUTA: Kształcenie i dokształcanie nauczycieli szkół podstawowych w województwie szczecińskim w latach 1945—1970. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 126. — Rozprawy i Studia. Uniwersytet Szczeciński, t. 2.
181. KRÓL IRENEUSZ: Stan aktualny i kierunki rozwoju oświaty i wychowania w województwie poznańskim. *Kron. Wielkop.* nr 4 s. 5—26, il.
182. KUBICKA KRYSZYNA: Wychowawcze znaczenie młodzieżowej prasy Polski Ludowej w latach 1944—1948 w Lublinie (i na terenach wyzwolonych). *Łódz. Zesz. Hist.* 1985 z. 1 s. 79—86.
183. LEKSYKON OŚWIATY ZIELONOGÓRSKIEJ W 40-LECIU PRL. Zespół red. Daniela Bielawa, Maria Jakowicka, Józef Zralko. — Zielona Góra: Instytut Kształcenia Nauczycieli im. Wł. Spasowskiego ODN, s. 315.
184. LUDWIK BOGDAN: Opole jako ośrodek kształcenia kadr technicznych z wyższym wykształceniem dla potrzeb regionu opolskiego. *Zesz. Nauk. WSI Opole Nauki Społ.* z. 15 s. 41—54, tab.
185. MARCZYK JOZEF: Materiały do stanu szkolnictwa podstawowego w powiecie jarosławskim w pierwszych latach po wyzwoleniu spod okupacji hitlerowskiej. *Rocz. SMJ* t. 11: 1984/1985 s. 75—100, il, tab.
186. MADRY JÓZEF: Rozwój oświaty i kultury. W: ŁAZISKA GORNE. Siedem wieków historii. Praca zbiorowa pod red. Andrzeja Stępnika. — Katowice: Śląski Instytut Naukowy s. 279—291, tab.
187. MIKOŁAJCZAK RYSZARD: Kształcenie i przygotowanie do życia dzieci specjalnej troski. *Kron. Wielkop.* nr 4 s. 95—102, tab.
188. MORAWIEC RYSZARD: Forma kształcenia nauczycieli szkół podstawowych na poziomie średnim i pomaturalnym w latach 1948—1970. *Kwart. Naucz. Opol.* nr 1/2 s. 63—70, tab.
189. NOWACZYK MIROSLAW: Działalność socjalna systemu oświaty. *Kron. Wielkop.* nr 4 s. 103—117, il, tab.
190. NOWAK WALERIA: Opiekunice i wychowawczo-dydaktyczne obowiązki przedszkolki. *Tamże* s. 44—54, il, tab.
191. OLEJNIK LESZEK: Z dziejów prasy młodzieżowej w Łodzi w latach 1945—1948. *Łódz. Zesz. Hist.* 1985 z. 1 s. 87—101.
192. OŚWIATA I WYCHOWANIE W WOJEWÓDZTWIE GDANSKIM W OKRESIE 40-LECIA. Materiały z sesji naukowej. — Gdańsk: Instytut Kształcenia Nauczycieli Oddział Doskonalenia Nauczycieli, s. 148.
193. OWSIAŃSKA JADWIGA: Początki szkolnictwa w powiecie Lwówek Śląski. *Rocz. Jeleń.* t. 24 s. 33—42, tab.
- *194. PACUŁT RYSZARD: Szkolnictwo podstawowe na Śląsku Opolskim w latach 1945—1948. Opole 1983 (zob. poz. 191 — 1983).
Rec.: Kałuża Jan, *Kwart. Naucz. Opol.* 1986 nr 1/2 s. 116—118.
195. PIETRASZEWSKI MARIAN, KOZŁOWSKI ALEKSANDER: Oświata. W: WOJEWÓDZTWO KONIŃSKIE. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywa rozwoju. Monografia regionalna. Red. nauk. Tadeusz Janusz, Daniel Stos. — Łódź: Uniwersytet Łódzki, s. 251—258, tab.
196. POTYRAŁA BOLESŁAW: Geneza szkolnictwa powszechnego na Dolnym Śląsku (1945—1948). *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedagog.* t. 59 s. 135—164.
197. POTYRAŁA BOLESŁAW: Organizacja szkolnictwa powszechnego na Dolnym Śląsku w latach 1945—1948. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 195. — *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 820, *Prace Pedagogiczne* t. 54.
198. SKARBEK PIOTR: Działalność komitetów rodzicielskich w szkołach śred-

- nich ogólnokształcących w powiecie prudnickim w latach 1945—1970. *Kwart. Naucz. Opol.*, nr 1/2 s. 71—80.
199. STECH KRYSZYNA: Rola szkoły i nauczyciela w integracji społeczeństwa Ziemi Lubuskiej. — Zielona Góra: WSP, 1985, s. 222.
200. SZAJEK STANISŁAW: Szkoły zawodowe głównym terenem przygotowania kwalifikowanych kadr dla gospodarki i kultury. *Kron. Wielkop.*, nr 4 s. 80—94, il.
201. SZAMBELAN JACEK: Nauczyciel realizatorem programu kształcenia i wychowania młodzieży. Tamże s. 149—162, il. tab.
202. SZLUFIK WŁADYSŁAW: Nauczyciele szkół podstawowych na Dolnym Śląsku w latach 1945—1963. — Kielce: Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego, s. 187.
203. SZULECKI DAMIAN: Nauczyciele przedszkoli na Pomorzu Środkowym w latach 1945—1985. *Stup. Pr. Hum.*, nr 6 b s. 53—78, tab.
204. SZYPUŁOWA IRENA: Organizacja kieleckiego szkolnictwa muzycznego w latach 1945—1950. *Stud. Kiel.*, nr 3 s. 85—91.
205. TUREK-KWIATKOWSKA LUCYNA: Początki oświaty polskiej na Pomorzu Zachodnim. *Prz. Hist.-Ośw.*, nr 4 s. 508—521.
206. TUREK-KWIATKOWSKA LUCYNA: Udział Wielkopolski w organizowaniu nauki, oświaty i kultury na Pomorzu Zachodnim w latach 1945—1948. *Prz. Zach.*, nr 1 s. 41—62.
207. WALASEK STEFANIA: Szkoły dla kadr pomocniczych służby zdrowia organizowane przez Polski Czerwony Krzyż na Dolnym Śląsku. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.*, t. 59 s. 209—214.
208. WASNIEWSKI TADEUSZ: 40 lat wyższego szkolnictwa ekonomicznego w Szczecinie — od Akademii Handlowej do Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Szczecińskiego (zarys działalności w latach 1946—1986). *Zesz. Nauk. USzczec.*, nr 6 s. 5—56, il. tab.
209. WIECZOREK WACŁAW: Szkolnictwo, oświata i wychowanie. W: RYBNIK. Zarys dziejów miasta od czasów najdawniejszych do 1980 roku. Praca zbiorowa pod red. Jana Walczaka. — Katowice: Śląski Instytut Naukowy, s. 443—462, tab.
210. WINDAKIEWICZ ADAM: Z działalności Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego w Bielsku-Białej. *Chowanna* z. 3 s. 361—374.
Zob. też poz. 103.

7. OSWIATA POLONIJNA

211. BANDER JANINA: Mój udział w krzewieniu oświaty polskiej na terenie Związku Radzieckiego w czasie II wojny światowej. W: WOJNA I OKUPACJA WE WSPOMNIENIACH PRACOWNIKÓW POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ. — Kraków: PK, s. 167—174.
212. BUGAJ TADEUSZ: Dzieci polskie w ZSRR i ich repatriacja 1939—1952. — Jelenia Góra: KTN, s. 202 — Prace Karkonoskiego Towarzystwa Naukowego, nr 47.
213. CZECH STANISŁAW: Repatriacja dzieci polskich z Niemiec w świetle akt PUR w Koźlu. W: KALENDARZ OPOLSKI. — Opole: Opolskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe, s. 78—82.
214. DRAUS JAN: Polskie ośrodki naukowe na Bliskim i Środkowym Wschodzie w latach 1941—1950. *Rozpr. Dziej. Ośw.*, t. 29 s. 133—169.
- *215. DRAUS JAN, TERLECKI RYSZARD: Polskie szkoły wyższe i instytucje naukowe na emigracji 1939—1945. Wrocław 1984 (zob. poz. 190 — 1984).

- Rec.: Antoniewicz Jerzy, *Zagadnienia Naukoznawstwa* 1986 nr 1 s. 187—188; Kubiak Kazimierz, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 4 s. 553—557.
216. KUPCZAK JANUSZ M.: Zagadnienia oświaty polonijnej w Westfalii i Nadrenii (1945—1950). *Sl. Kwart. Hist. Sobótka* nr 1 s. 65—77.
217. OCHOCKA JOANNA, SMOLEC BOŻENA, SZCZERBINSKI MAREK: Miejsce i rola wychowania fizycznego w szkolnictwie polonijnym w latach 1918—1939 (Zarys problematyki). *Rocz. Nauk. AWF Katow.* t. 12: 1984 (wyd. 1985) s. 77—94, tab.
218. PODGÓRSKI WOJCIECH J.: Szkolnictwo z polskim językiem wykładowym w Litewskiej Socjalistycznej Republice Radzieckiej. W: *STUDIA PORÓWNAWCZE KSZTAŁCENIA I DOSKONALENIA NAUCZYCIELI*. T. 1 — Warszawa: Instytut Kształcenia Nauczycieli im. Wł. Spasowskiego, s. 169—182, tab.
219. PONIATOWSKA ANNA: Polacy w Berlinie, 1918—1945. — Poznań: Wydaw. Poznańskie, s. 353.
Rozdz. V Działalność oświatowa i kulturalna, s. 207—238; rozdz. VII Działalność organizacji młodzieżowych, s. 250—297.
220. PRASZAŁOWICZ DOROTA: Amerykańska etniczna szkoła parafralna. Studium porównawcze trzech wybranych odmian instytucji. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 226. — Biblioteka Polonijna, 15.
221. RADZIK TADEUSZ: Szkolnictwo polskie w Wielkiej Brytanii w latach drugiej wojny światowej. — Lublin: Wydaw. Polonia, s. 164, tab. — Dzieje Oświaty Polonijnej. Monografie i Prace.
222. THEISS WIESŁAW: Związek Młodzieży z Dalekiego Wschodu 1929—1939. *Młodz. Kult. Wiś* z. 8 s. 27—47.
- *223. TRELA ELZBIETA: Polskie placówki oświatowe i wychowawcze w Związku Radzieckim w latach 1943—1946. Wrocław 1981 (zob. poz. 200 — 1981, poz. 228 — 1983).
Rec.: Głowacki Albin, *Rocz. Łódz.* t. 34: 1984 s. 287—291.
224. WINIARZ ADAM: Zarys dziejów Gimnazjum Polskiego w Harbinie (1915—1949). *Prz. Polon.* z. 4 s. 77—91.
225. ZAHRADNIK STANISŁAW: Macierz Szkolna w Czechosłowacji. W: *KALENDARZ OPOLSKI*. — Opole: Opolskie Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe, s. 130—136, tab.
226. ZURAWICKA JANINA: Ośrodek Wyższych Studiów Polskich w Belgii. *Dzieje Najnow.* nr 2 s. 35—48, tab.
Zob. też poz.: 72, 399, 402, 478.

IV. DZIEJE SZKOŁ RÓŻNYCH STOPNI

1. PRZEDSZKOLA, SZKOŁY PODSTAWOWE I ZAKŁADY WYCHOWAWCZE

227. (DWADZIESCIA PIĘĆ) 25 lat Szkoły Podstawowej Nr 5 im. Ludwika Waryńskiego w Krakowie. — Kraków: SP Nr 5 im. LW, s. 31, fot.
228. FALKOWSKA MARIA: W czterdziestą rocznicę założenia Domu Dziecka w Helenówku. *Blet. Gesz.* s. 265—294.
w jęz. jidysz.
229. KACZYŃSKI TEODOR: Wspomnienia o szkole w Trzciance 1907—1922. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2 s. 215—223.
- *230. MIELISMY KILKASET SIOSTR I BRACI. Warszawa 1984 (zob. poz. 205 — 1984).
Rec.: Jasińska Magdalena, *Kult. i Społ.* 1986 nr 4 s. 250—262; Moskał Feliks, *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze* 1986 nr 6 s. 286—308, III okł.; Pospieszyl Ka-

- zimierz, *Kwart. Pedagog.* 1906 nr 1 s. 115—117; Pytka Lesław, *Zag. Wychow. Zdr. Psych.* 1906 nr 2/3 s. 93—98; Raczkowska Mirosława, *Nowe Książki* 1906 nr 4 s. 66—67; Rot Stefan, *Stud. Kiel.* 1906 nr 3 s. 139—141.
231. OLİWA FRANCISZKA: Dom dla ocalałych dzieci w Otwocku. *Blet. Gesz.* s. 231—265.
W jęz. jidysz.
232. OLİWA FRANCISZKA: Dom ocalałych dzieci w Otwocku (1945—1949) Wspomnienia. *Biul. Żyd. Inst. Hist.* nr 3/4 s. 80—105.
233. PŁAZA-OPACKA DAGMARA: Kronika szkoły w Kolibkach. *Rocz. Gdyń.* 1985 nr 6 s. 163—165, il.
234. SZKOŁA PODSTAWOWA NR 1 IM. ADAMA MICKIEWICZA W RESZLU W LATACH 1946—1986. Informator jubileuszowy. — Reszel: SP nr 1, s. 36, fot.
235. SZKOŁA PODSTAWOWA NR 6 IM. KAZIMIERZA JANCZYKOWSKIEGO W CHELMIE (25 lat działalności). Oprac. całości Stanisław Mościcki i nauczyciele SP Nr 6. — Chełm: Komitet Organizacyjny, s. 15.
Zob. też poz.: 100.

2. SZKOŁY ŚREDNIE OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

236. BIENIASZ ZBIGNIEW: Kochana stara buda... (Gimnazjum im. Marcina Wadowity). Wadowice: Towarzystwo Miłośników Ziemi Wadowickiej, s. 88, fot.
237. HENCZEL KRYSZYNA: V Liceum Ogólnokształcące w Poznaniu w latach 1936—1986. Monograficzne opracowanie historii szkoły. Poznań: V LO, s. 70.
238. KONARSKA-PABINIĄK BARBARA: Zarys dziejów gimnazjum w Gostyninie do 1940 r. *Not. Płoc.* nr 4 s. 3—21, il. tab.
239. KOZANECKI ZYGMUNT: Pierwsza niepodległość (udział uczniów „Jagielonki” w życiu szkoły i kraju 1914—1919). (Fragm. pamiętnika). *Not. Płoc.* nr 1 s. 20—31, il.
240. II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. MIESZKA I W SZCZECINIE 1946—1986. — Szczecin: LO, s. 33.
Tyt. okł. 40 lat Liceum Ogólnokształcącego im. Mieszka I w Szczecinie.
241. LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE IM. TADEUSZA KOŚCIUSZKI W GOSTYNINIE 1911—1986. Oprac. red. Barbara Konarska-Pabiniak. — Gostynin: LO, s. 114, portr.
Tyt. okł. 75 lat Gimnazjum im. T. Kościuszki.
242. ŁOPUSZAŃSKI TADEUSZ: Szkoła doświadczalna. Trzechlecie 1936—1939 Gimnazjum i Liceum im. Sułkowskich w Rydzynie. — Rydzyna: Wydaw. „Polonia”, 1985 s. 199.
243. NOWACKI TADEUSZ W.: Gimnazjum Państwowe im. Stefana Czarneckiego w Chełmie Lubelskim (1915—1930). *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2 s. 224—244.
244. OD KOLEGIUM NA KORCACH DO I LICEUM IM. ST. STASZICA (I LO im. Staszica w Lublinie 1568—1986. 400 lat szkoły). Kom. red. wydawnictwa jubileuszowego Maria Jedenak, Alicja Grączewska, Stanisław Klimaszewski. — Lublin, s. 16.
245. (OSIEMDZIESIĄT) 80 LAT GIMNAZJUM I LICEUM IM. ST. KONARSKIEGO W MIELCU. 1905—1985. (Oprac. red. i graf. Mirosław Maciąga, słowo wstępne Tadeusz Łakomy). — Mielec: Towarzystwo Miłośników Ziemi Mieleckiej im. Wł. Szafera, s. 128, fot.
246. (OSIEMDZIESIĄT) 80 LAT SZKOŁY. Gimnazjum Polskie, Liceum im. Władysława Jagiełły. 1906—1986. — Płock: LO, s. 119, tab. fot.
247. OSTOWSKI ROMUALD: Stulecie powstania I Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego w Jarosławiu (1884—1984). *Rocz. SMJ* t. 11: 1984/1985 s. 237—239, il.

248. PANTKOWSKI RYSZARD: Dzieje gubińskiego Liceum Ogólnokształcącego w latach 1955—1985. *Prz. Lubus.* 1985 nr 3/4 s. 49—57.
249. POŁ WIEKU W SŁUŻBIE OSWIATY I WYCHOWANIA. I Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki w Starachowicach w latach 1936—1986. (Aut.) Zbigniew Bielat, Juliusz Sekita. — Starachowice: LO, s. 57. (Dod.) Absolwenci I LO 1946—1986, s. 46.
250. RYBAK ANIELA, OTOROWSKA-WRONSKA HALINA: Szkoła PP (Panien) Norbertanek w Krakowie. — Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, s. 103, tab. portr.
251. SPOTKANIE ABITURIENTÓW IX GIMNAZJUM MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZEGO IM. JOZEFA MARII HOENE-WRONSKIEGO W KRAKOWIE z okazji 80-lecia założenia szkoły. Trzemesznie, 27 maja 1984 r. Praca zbiorowa pod red. Tadeusza Kamińskiego. — Kraków: Komitet Organizacyjny Spotkania, s. 239.
252. STRZEMSKI MICHAŁ: Nasze Puławy. Kolekcja wspomnień. — Lublin: Wydaw. Lubelskie, s. 385. — Wspomnienia Ludzi Nauki. Rozdz. V Gimnazjum i Liceum im. A. J. Czartoryskiego w Puławach w latach 1916—1944, s. 189—254, II.
253. SZKOŁA IM. JULIUSZA SŁOWACKIEGO W WARSZAWIE. Kom. red. Anna Borkiewicz-Celińska (et. al.), „Do czytelnika” Janina Gawińska-Leskiewiczowa. — Warszawa: Państw. Instytut Wydawniczy, s. 551. — Biblioteka Syrenki.
Rec.: Hryniewicz Marek, *Nowe Książki* 1987 nr 3 s. 30—31; Koźniewski Kazimierz, *Życie Literackie* 1987 nr 37 s. 3.
- *254. SWIEBODA JOZEF: Collegium Ressoviense w życiu Polaków 1658—1983. Rzeszów 1983 (zob. poz. 250 — 1983, poz. 228 — 1985).
Rec.: Kubik Kazimierz, *Prz. Hist.-Ośw.* 1988 nr 2 s. 246—251.
255. (TRZYDZIESCI) 30 LAT LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. ST. ZEROMSKIEGO W DARŁOWIE. (Przygot. do druku przez Józefę Stańczak). — Darłowo: LO, s. 29.
256. WACHOWSKA BARBARA: Z dziejów I Liceum Ogólnokształcącego w Tomaszowie Mazowieckim (1903—1983). *Rocz. Łódz.* t. 35 s. 69—84.
257. WIDELICKI ZBIGNIEW: Pamięć o wychowawcach i wychowankach — ofiarach wojny 1939—1945. Poznań: Wielkopolskie Stowarzyszenie Wychowanków Gimnazjum i Liceum w Trzemesznie, s. 21.
258. Z DZIEJÓW LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH W KOZMINIE, 1873—1983. — Kalisz: Federacja Towarzystw Kulturalnych Ziemi Kaliskiej, s. 64.
259. ZJAZD WYKŁADOWCÓW I ABSOLWENTÓW LICEUM IM. HUGONA KOLLATAJA W KROTOSZYNIE. Pamiętnik zjazdowy, 13—15 czerwca 1986 roku. (Red. Janusz Urbaniak). — Krotoszyn: LOHK, s. 119.
Zob. też poz.: 71, 498, 500.

3. SZKOŁY ZAWODOWE (podstawowe i średnie).

260. (CZTERDZIESTOLECIE) 40-LECIE SZKOŁY ROLNICZEJ IM. WŁADYSŁAWA ORKANA W MARCINKOWICACH. 1946—1986. Praca zbiorowa nauczycieli pod kier. Józefa Gościejka. — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 160, fot.
261. (CZTERDZIESTOLECIE) 40-LECIE ZESPOŁU SZKOŁ ARTYSTYCZNYCH W JELENIEJ GÓRZE. 1946—1986. (Kol. red. Władysław Kuc et al.). — Jelenia Góra: Wojewódzki Dom Kultury, s. 96.
262. (CZTERDZIESCI) 40 LAT SZKOŁY W 40-LECIU POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ. 1946—1986. (Państwowa Szkoła Muzyczna II Stopnia

- im. Władysława Zelańskiego): Tekst Mieczysława Hanuszewskiego. — Kraków: Polskie Wydaw. Muzyczne, s. 36, fot.
263. (CZTERDZIESCI) 40 LAT ZESPOŁU SZKOŁ OGRODNICZYCH W ALEKSANDROWIE KUJAWSKIM. (Zespół red. Barbara Byler et. al.) — Aleksandrow Kujawski; ZSO, s. 82.
264. (DWADZIESCIA PIĘĆ) 25 LAT ISTNIENIA, ROZWOJU ZASADNICZEJ SZKOŁY ODZIEZOWEJ DLA PRACUJĄCYCH PRZY ZPO „ROMEO” W ZBĄSZYNIU. (Oprac. tekstów Cyryla Goździcka i Jan Rostek, oprac. red. i graf. Józef Worytkiewicz). — Zbąszyń; ZSO, s. 35.
265. (DWADZIESCIA PIĘĆ) 25 LAT NAUKI I PRACY ZASADNICZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ DLA PRACUJĄCYCH PRZY FABRYCE MASZYN ROLNICZYCH W INOWROCŁAWIU „AGROMETINOFAMA”. Oprac. Zenon Mazur. — Inowrocław: Komitet Rodzicielski ZSZdP, s. 61.
266. DZIDUSZKO STANISŁAW, LADEMAN EUGENIUSZ, SKIBA HENRYK: Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych. *Rocz. Gdyni*, 1985 nr 6 s. 155—162, il.
267. KĘDZIERSKI STANISŁAW: Swidnicka „Zawodówka” ma czterdzieści lat (1947—1987). *Rocz. Swid.* s. 64—111, il.
268. KLUCZEWSKI WIESŁAW: 25 lat Zespołu Szkół Technicznych Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Kraków”. *Prz. Ośw.-Wychow.* nr 4 s. 55—57.
269. KOSINSKA ANNA: Dolnośląski Zakład Doskonalenia Zawodowego. W: KALENDARZ WROCŁAWSKI. — Wrocław: Towarzystwo Miłośników Wrocławia, s. 236—238, il.
270. KRAKOWSKA SZKOŁA PIEŁĘGNIAREK IM. ANNY RYDLÓWNY. — Kraków: Krajowa Agencja Wydawnicza, s. 150, portr.
271. KRAUS-BURZYŃSKA DANIELA: Czterdziestolecie Zespołu Szkół Muzycznych Nr 2. *Kron. M. Pozn.* nr 1 s. 162—177, il.
272. MONOGRAFIA TECHNIKUM BUDOWLANEGO W BYTOMIU. 1945—1986. (Słowo wstępne Mieczysław Piotrowski). Wyd. 2 poszerz. — Bytom: TB, s. 107.
273. MYSLIWIEC RYSZARD: Struktura organizacyjna, system dydaktyczny i działalność koncertowa Szkoły Muzycznej w Szczytnie w latach 1948—1951. *Kom. Mazur.-Warm.* nr 1/2 s. 111—119.
274. PAŃSTWOWA SZKOŁA BUDOWNICTWA W LESZNIE 1927—1939 Z PERSPEKTYWY PÓŁWIECZA. Pod red. Aleksandra Ziemkowskiego. Zespół aut. Wawrzyniec Dudkowiak (et al.) — Leszno: Leszczyńskie Towarzystwo Kulturalne, s. 137.
- *275. POZNAŃSKI KAROL: Szkoły im. A. i J. Vetterów w Lublinie. Lublin 1985 (zob. poz. 241 — 1985).
Rec.: Michałowski Stanisław, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 4 s. 557—560.
276. SPOTKANIE MIĘDZY STARYMI A MŁODYMI LATY. (Technikum Poligraficzne i Liceum Zawodowe) 1946—1986. (Zespół red. Bolesław Bandel et al.) — Nowa Ruda: TPILZ, s. 32, tab.
277. STEC ALEKSANDER: Zespół Szkół Ekonomicznych CZS w Swidnicy w latach 1946—1986. *Rocz. Swid.* s. 112—155, il. tab.
278. STEPIEN TADEUSZ: Przemiany kształcenia zawodowego w szkole im. Włta Stwojsza. *Prz. Ośw.-Wychow.* nr 4 s. 49—54.
279. (TRZYDZIESCIA PIĘĆ) 35 LAT PAŃSTWOWEJ PODSTAWOWEJ SZKOŁY MUZYCZNEJ IM. I. PADEREWSKIEGO W KRAKOWIE. — Kraków: PPSM s. 15.
280. Z DZIEJÓW JAROSŁAWSKIEJ SZKOŁY BUDOWLANEJ 1911—1986. Praca zbiorowa pod red. Jana Domki. — Jarosław, s. 150.
281. ZARYS HISTORII SZKOŁY W XXX-LECIU. (Zespół red. Anna Baraniak et al.) Zespół Szkół Zawodowych nr 2 w Kwidzynie. — Kwidzyn: ZSZZ, s. 52.

282. ZESPÓŁ SZKÓŁ MECHANICZNO-ELEKTRYCZNYCH W TARNOWIE 1945—1985. (Aut. Andrzej Niedajadło et al.) — Tarnów: Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tarnowskiej, s. 15, fot.
283. ZESPÓŁ SZKÓŁ MECHANICZNYCH NR 2 W KRAKOWIE W LATACH 1946—1980. Historia i rozwój. — Kraków: Komitet Organizacyjny Obchodów 80-lecia ZSM, s. 10, fot.
Zob. też poz.: 10, 30, 112, 121.

4. ZAKŁADY KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI (z wyjątkiem szkół wyższych)

284. (CZTERDZIESI) 40 LAT ZAKŁADU KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI W SWIDNICY. (Tekst Danuta Kotelko). — Swidnica: ZKN, s. 79.
285. KOPEC KAZIMIERZ: Kształcenie nauczycieli niekwalifikowanych w Liceum Pedagogicznym w Miłosnej — Lubomierzu w latach 1946—1962. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* t. 48 s. 75—114, tab.
286. MEISSNER ANDRZEJ: 90 lat zakładów kształcenia nauczycieli w Krośnie 1895—1985. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4 s. 543—549.
Państwowe Seminarium Nauczycielskie, Państwowe Liceum Pedagogiczne, Studium Nauczycielskie.
287. WALASEK STEFANIA: Działalność wakacyjna Kursów Uniwersyteckich w latach 1913—1932. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* t. 48 s. 43—64, tab.
288. WITKOWSKA EWA: Instytut Kształcenia Nauczycieli w Łowiczu w latach 1821—1832. *Rocz. Łódz.* t. 34: 1984 (wyd. 1986) s. 93—108, tab.
- *289. WITKOWSKA EWA: Powstanie i rozwój Zakładu Kształcenia Nauczycieli w Łowiczu w XVIII i XIX wieku. Łódź 1984 (zob. poz. 246 — 1984).
Rec.: Hellwig Jan, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 1 s. 103—104.
290. WITKOWSKA EWA: Seminarium nauczycielskie w Łowiczu w latach 1916—1925. *Rocz. Łódz.* t. 35 s. 85—100.
291. ZAKŁADY KSZTAŁCENIA I DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W LEGNICY W LATACH 1964—1984. Materiały z sesji naukowej w Zamku Piastowskim w Legnicy 24 listopada 1984 r. — Legnica: Instytut Kształcenia Nauczycieli Oddział Doskonalenia Nauczycieli, s. 146.
Zob. też poz.: 201, 310, 406.

5. SZKOŁY WYŻSZE (układ według nazw uczelni)

AKADEMIA EKONOMICZNA W KRAKOWIE

282. URBAN KAZIMIERZ: Piętnastolecie Katedry Nauk Politycznych w Akademii Ekonomicznej w Krakowie. *Zesz. Nauk. AE Krak.* nr 216 s. 7—12.

AKADEMIA EKONOMICZNA W POZNANIU

293. AKADEMIA EKONOMICZNA W POZNANIU I JEJ ABSOLWENCI (dwa pięćdziesięciolecia). — Poznań: Stowarzyszenie Absolwentów Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, 1985 s. 95.
294. HOFFMAN URSZULA: Ważniejsze wydarzenia w historii uczelni (1926—1986). *Kron. M. Pozn.* nr 3 s. 19—24.
295. KOZIOL JACEK: XXX-lecie kierunku towaroznawstwa w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. *Zesz. Nauk. AE Pozn. Ser. 1* z. 149 s. 12—17.
296. PIASNY JANUSZ: Sześćdziesiąt lat pracy Akademii Ekonomicznej na rzecz regionu i gospodarki narodowej. *Kron. M. Pozn.* nr 3 s. 5—18, II.
297. SZAMBELANCZYK JAN, WIERZBICKI JANUSZ: Ewolucja modelu kształcenia ekonomisty w Akademii Handlowej — Wyższej Szkole Ekonomicznej — Akademii Ekonomicznej w Poznaniu w latach 1945—1984. *Zesz. Nauk. AE Pozn. Ser. 1* z. 151 s. 81—116, tab.

dowy Maszyn i Elektrotechniki 1919—1945. — Poznań: Wydaw. PP, s. 147. —
Materiały Historyczno-Metodyczne, nr 19.

325. ZYGMANOWSKI FRANCISZEK: Dzieje starań o Politechnikę w Poznaniu.
Kron. M. Pozn. nr 2 s. 51—62, il.

POLITECHNIKA ŚLĄSKA

326. KUCZEWSKI ZYGMUNT: Politechnika Śląska. *Zesz. Gliw.* t. 17 s. 197—
—219, il.

POLITECHNIKA WARSZAWSKA

327. HIBNER RYSZARD: Ewolucja założeń organizacyjnych i program nauczania
ekonomii politycznej w Politechnice Warszawskiej w latach 1951—1981. *Pr.
Inst. Nauk. Ekon.-Spot. PW* z. 35 s. 213—230.
328. ZYCHON STEFAN: Z działalności Wydziału Architektury Politechniki War-
szawskiej w Krakowie w latach okupacji i w pierwszych miesiącach po wy-
zwoleniu. W: WOJNA I OKUPACJA. WE WSPOMNIENIACH PRACOWNI-
KÓW POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ. — Kraków: PK, s. 175—191.

POLITECHNIKA WROCŁAWSKA

329. POLITECHNIKA WROCŁAWSKA. FILIA W JELENIEJ GÓRZE. X lat
1976—1986. — Wrocław: PW, s. 16.
330. WSPOMNIENIA Z CZTERDZIESTOLECIA POLITECHNIKI WROCŁAW-
SKIEJ. 1945—1985. — Wrocław: Wydaw. PW, 1985, s. 195.

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO

331. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-DYDAKTYCZNA UCZELNI W OKRESIE XL-
-LECIA PRL. (Kom. red. Henryk Sander przewod. et al.). — Warszawa:
Wydaw. SGGW-AR, s. 136.
332. WYDZIAŁ TECHNOLOGII DREWNA SGGW W WARSZAWIE, 1946—1986.
(Mater. zebra. i do druku przygot. Stefan Bieniek). — Warszawa: Wydział Tech-
nologii Drewna SGGW-AR, s. 72.
Fragm. większej całości „Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warsza-
wie w latach 1957—1985”. T. 1.

UNIwersytet im. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

- *333. HASIK JAN, JUSZCZYK JACEK: Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersy-
tetu Poznańskiego i Akademii Medycznej (1919—1979). Poznań 1979 (zob.
poz. 306 — 1979, poz. 303 — 1980).
Rec.: Ostrowska Teresa, *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny* 1986, z. 1 s.
137—139.
334. SOKOŁOWSKI WACŁAW: Zyciorysy absolwentów i studentów leśników
Uniwersytetu Poznańskiego poległych i zmarłych w latach 1939—1945. —
Poznań: Wydaw. AR, s. 39.
335. STRYKOWSKI WACŁAW: XX-lecie Zakładu Technologii Kształcenia Uni-
wersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. *Dydak. Szk. Wyż.* nr 4 s. 208—214.

UNIwersytet JAGIELLOŃSKI

336. CHOJKO ANNA: Towarzystwo Przyjaciół Biblioteki Jagiellońskiej w Kra-
kowie. *Biul. Bibl. Jagiel.* nr 1/2 s. 163—175, il.
337. GAWĘDA STANISŁAW: Uniwersytet Jagielloński w okresie II wojny świa-
towej, 1939—1945. Wyd. 2 popr. i poszerz. — Kraków: Wydaw. Literackie,
s. 328. — Cracovianna. Seria 2, Ludzie i Wydarzenia.
Wyd. 1. pt. „Uniwersytet Jagielloński w okresie okupacji hitlerowskiej 1939—1945”, 1979.
Rec.: Dużyk Józef, *Zycie Literackie* 1986 nr 17, s. 2; Dzieśzyński Ryszard,
Kierunki 1987 nr 28 s. 8—9; Sowińska Beata, *Zycie Warszawy* 1986 nr 235, s. 7.

338. MIETELSKI JAN: Obserwatorium Astronomiczne Uniwersytetu Jagiellońskiego w okresie dyrekcji Franciszka Karlińskiego (1862—1902). *Zesz. Nauk. UJ Pr. Fiz.* z. 25 s. 7—52.
339. SREDNIAWA BRONISŁAW: Współpraca matematyków, fizyków i astronomów w Uniwersytecie Jagiellońskim w XIX i pierwszej połowie XX wieku. *Tamże*, s. 53—82.
Zob. też poz.: 45, 46, 47.

UNIwersytet Łódzki

340. (CZTERDZIESCI) 40 LAT BIOLOGII I NAUKI O ZIEMI (1945—1985). — Łódź: UŁ, s. 117, tab.
341. WKŁAD UNIwersytetu Łódzkiego w rozwój makroregionu ŚRODKOWEGO. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej z okazji 40-lecia Uniwersytetu Łódzkiego. Pod red. Zofii Libiszowskiej. — Łódź: UŁ, s. 124.

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

342. MALARCZYK JAN: 35 lat Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Powstanie i rozwój Uczelni (1944—1979). W: *DZIEJE LUBELSZCZYZNY*. T. 5. Problemy nauki, kultury i służby zdrowia w 60-lecie Polski Niepodległej. Praca zbiorowa pod red. Tadeusza Mencja. Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 13—60.
343. TOWARZYSTWO PRZYJACIOŁ UNIwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Akademii Medycznej, Akademii Rolniczej. (Aut. tekstów Leszek Kraczkowski et al.). — Lublin: Krajowa Agencja Wydawnicza, s. 101.

UNIwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

344. BELKOT JAN: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu w latach 1945—1985. — Toruń: TTK, s. 172. — Biblioteczka Toruńskiego Towarzystwa Kultury.
345. ROBÓTKA HALINA, GOŁEMBIOWSKI MACIEJ: Dziesięć lat Studium Podyplomowego Archiwistyki w Toruniu (1973—1983). *Archeion* t. 80 s. 293—303, tab.

UNIwersytet Szczeciński

- *346. MIELCAREK ZOFIA, OWCZAREK BOLESŁAW: Od Pedagogium do Uniwersytetu Szczecińskiego. Szczecin 1985 (zob. poz. 281 — 1985).
Rec.: Waluk Mirosław, *Prz. Zach.-Pom.* 1986 nr 2 s. 197, 200.
Zob. też poz.: 288, 470.

UNIwersytet Śląski

347. SWIĄTKIEWICZ WOJCIECH: Dziesięciolecie Instytutu Socjologii w Uniwersytecie Śląskim. *Stud. Socjol.* nr 3 s. 353—359.

UNIwersytet Warszawski

348. INSTYTUT ORIENTALISTYCZNY UNIwersytetu Warszawskiego 1932—1982. (Red. nauk. Maciej Popko). — Warszawa: Wydaw. UW s. 113.
349. (TRZYDZIESCI PIĘĆ) 35 LAT INSTYTUTU BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ UW 1954—1986. Album magistrów (Oprac. Małgorzata Lelakowska, Elżbieta Maruszak). Cz. 1—2. — Warszawa: UW, s. 65, 66

UNIwersytet Wrocławski

350. PATER MIECZYŚLAW: Uniwersytet Wrocławski i jego polska przeszłość. — Wrocław: Wydaw. UW, s. 65.
351. POTYRAŁA BOLESŁAW: Organizacja, dydaktyka i nauka Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego im. B. Bieruta w latach 1945—1985. *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* t. 59 s. 5—38.

WOJSKOWA AKADEMIA MEDYCZNA IM. BOLESŁAWA SZARECKIEGO

352. ZARYS HISTORYCZNY AKADEMII MEDYCZNEJ IM. BOLESŁAWA SZARECKIEGO (1958—1983). (Aut. Zbigniew Oniszk et al.) — Łódź: WAM, s. 108, fot.

WOJSKOWA AKADEMIA POLITYCZNA IM. FELIKSA DZIERŻYŃSKIEGO

353. CIUPIŃSKI ANDRZEJ: Powstanie Wojskowej Akademii Politycznej im. Feliksa Dzierżyńskiego. *Zesz. Nauk. WAP* nr 2 s. 64—79.
354. CIUPIŃSKI ANDRZEJ: Wojskowa Akademia Polityczna im. Feliksa Dzierżyńskiego. 1951—1980. — Warszawa: WAP, s. 211.
355. GRABOWSKI TADEUSZ: 20 lat Wydziału Nauk Ekonomicznych WAP. *Zesz. Nauk. WAP* nr 3 s. 3—9.

WOLNA WSZECHNICA POLSKA

356. CO MI DAŁO STUDIUM PRACY SPOŁECZNO-OSWIATOWEJ WOLNEJ WSZECHNICY POLSKIEJ (Wypowiedzi absolwentów: Helena Brodowska, Teodor Kaczyński, Irena Kryczyńska, Wiktorina Nawrocka, Stanisław Reymont). *Pr. Soc.* nr 3 s. 39—53.
357. WYROBKOWA-PAWŁOWSKA WANDA: Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej. *Pr. Soc.* nr 2 s. 48—54.

WYŻSZA SZKOŁA INŻYNIERSKA W OPOLU

358. DWUDZIESTOLECIE WYŻSZEJ SZKOŁY INŻYNIERSKIEJ W OPOLU. 1966—1986. (Oprac. Antoni Guzik, Józef Suchy). — Opole: WSI, s. 108.

WYŻSZA SZKOŁA OFICERÓW POLITYCZNO-WYCHOWAWCZYCH

359. CHOJNECKI STEFAN: Wyższa Szkoła Oficerów Polityczno-Wychowawczych (zarys organizacji i działalności w latach 1945—1949). *Zesz. Nauk. WAP* nr 2 s. 49—63.

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA IM. KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ W KRAKOWIE

360. WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA IM. KOMISJI EDUKACJI NARODOWEJ W KRAKOWIE W 40 ROKU DZIAŁALNOŚCI. Oprac. Feliks Kiryk. — Kraków: Wydaw. Naukowe WSP, s. 167.

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA IM. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH W OPOLU

361. KRAUZE URSZULA: Dwadzieścia pięć lat działalności Zakładu Dydaktyki Filologii Polskiej w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Powstańców Śląskich w Opolu (1958—1983). *Zesz. Nauk. WSP Opole Filol. Pol.* z. 25 s. 135—146.
- *362. OPOLSKA ALMA MATER 1950—1985. Opole 1985 (zob. poz. 292 — 1985). *Rec.: Kamiak Władysław, Kwart. Nauz. Opol.* 1986 nr 3/4 s. 111—112; *Mandził Wojciech, Kwart. Opol.* 1986 nr 2 s. 77.

WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA W SZCZECINIE

363. KOZMIAN DANUTA: Rozwój Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Szczecinie w latach 1968—1983. — Szczecin: Wydaw. Naukowe WSP, s. 212, tab. — *Rozprawy i Studia*, t. 72.

WYŻSZA SZKOŁA TALMUDYCZNA W LUBLINIE

364. MENCEL TADEUSZ: Wyższa Szkoła Talmudyczna w Lublinie (Jeszywa Chachmaj Lublin) w latach 1930—1939. W: *DZIEJE LUBELSZCZYZNY*. T. 5. Problemy nauki, kultury i służby zdrowia w 60-leciu Polski niepodległej. Praca zbiorowa pod red. Tadeusza Mencela. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 211—214.

V. TEORETYCY WYCHOWANIA I DZIAŁACZE OŚWIATOWI

1. ZBIORY ZYCIORYSOW

365. LUDZIE NAUKI I ICH ZWIĄZKI Z WROCŁAWIEM. Materiały z sesji odbytej 19—20 października 1985 roku we Wrocławiu. Pod red. Juliana Janaczaka. — Wrocław: Pol. Tow. Turyst.-Krajozn. Oddział przy Politechnice Wrocławskiej, s. 52.
366. POCZET WYBITNYCH PROFESOROW SGH-SGPIS 1906—1986. (Mater. zebrał i oprac. Adam Minkiewicz). — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 415, portr.

2. MATERIAŁY O POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁACZACH I TEORETYKACH (układ według nazwisk)

BABICKI JÓZEF CZESŁAW

367. KULPIŃSKI FRANCISZEK: Józef Czesław Babicki. Życie, działalność, dorobek pedagogiczny. — Lublin: UMCS, s. 285, portr.
Rec.: Hołysz-Ohar Elżbieta, *Nowe Książki* 1987 nr 7/8 s. 58; Lepalczyk Irena, *Problemy Opatkuńczo-Wychowawcze* 1987 nr 3 s. 143—144, III okł.

BEM ANTONI GUSTAW

368. SŁOWIŃSKI LECH: Nauczyciel Zeromskiego. Z dziejów polonistyki gimnazjalnej w okresie zaborów. *Stud. Polonist.* (t.) 13: 1985 (wyd. 1986) s. 155—171.

CHAŁASIŃSKI JÓZEF

- *369. JÓZEF CHAŁASIŃSKI, SOCJOLOG I HUMANISTA. Toruń 1984 (zob. poz. 300 — 1984).
Rec.: Michalski Stanisław, *Młodz. i Wied.* 1986 (z.) A s. 65—70.

CZAPÓW CZESŁAW

370. JEDLEWSKI STANISŁAW: Czesław Czapów (1925—1980). *Szk. Spec.* nr 1 s. 25—31.

CZERKIES EUGENIUSZ

371. MERYNG BOGDAN: Eugeniusz Czerkies — życie i działalność (1928—1980). W: *KALENDARZ NAUCZYCIELSKI*. — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 71—76.

DOBROWOLSKI ANTONI BOLESŁAW

- *372. MICHAŁSKI STANISŁAW: Antoni Bolesław Dobrowolski — prekursor współczesnej edukacji. Warszawa 1984 (zob. poz. 305 — 1984).
Rec.: Arazzkiewicz Feliks W., *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 29: 1986 s. 253—256; Maurersberg Stanisław, *Kwart. Pedag.* 1986 nr 1 s. 118—120.

FALSKI MARIAN

373. WROCZYŃSKI RYSZARD: Studia i działalność Mariana Falskiego w Galicji w latach pierwszej wojny światowej. Fragn. książki „Marian Falski i reformy szkolne w Rzeczypospolitej”. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4 s. 431—443.

GALIK STANISŁAW

374. CMEŁA BRONISŁAW: Stanisław Galik (Necr.) *Rocz. SMJ* t. 11: 1984/1985 s. 199—201, il.

GŁADYSZ ANTONI

375. KANIA TADEUSZ: Działacz oświatowy i pedagog kultury. (W 70-lecie urodzin profesora Antoniego Gładysza). *Chowanna* z. 1 s. 109—113

GRABOWSKI ROMAN

376. BOEHM JAN: Roman Grabowski — muzyk i pedagog. *Kom. Mazur.-Warm.* nr 1/2 s. 3—22.

GROCHOWSKI WOJCIECH

377. KUZYK URSZULA: Wojciech Grochowski — pedagog zapomniany (oraz) Bibliografia publikacji... *Acta Univ. Wratisl. Pr. Pedag.* t. 48 s. 7—25.

GRZEGORZEWSKA MARIA

378. ECKERT URSZULA: Maria Grzegorzewska (1888—1967). W: **KALENDARZ NAUCZYCIELSKI**. — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 76—79.
- *379. MARIA GRZEGORZEWSKA — pedagog w służbie dzieci niepełnosprawnych. Warszawa 1985 (zob. poz. 306 — 1985).
Rec.: Szock i Józef, *Kwart. Pedag.* 1986 nr 4 s. 159—162.

HEINE MARIAN

380. DUDA JERZY: Marian Heine — pionier szkolnictwa zawodowego Opolszczyzny. *Kwart. Naucz. Opol.* nr 1/2 s. 113—115, il.

JAKÓBKIEWICZ JÓZEF

381. THEISS WIEŚLAW: Józef Jakóbkiewicz 1892—1953 (oraz) Bibliografia ważniejszych prac. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3 s. 321—336.

JANCZYKOWSKI KAZIMIERZ PAWEŁ

382. KOCHANY JANCZAR: Kazimierz Paweł Janczykowski, nauczyciel, regionalista, pisarz. Wybór tekstów publicystycznych i wspomnień. (Wybór tekstów, oprac. red. Witold Graboś przy współpr. Eulalii Modrzewskiej, Teresy Kosowskiej i Jana Longina Okonia). — Chełm: Szkoła Podstawowa Nr 6, Zarząd Wojewódzki Ligi Ochrony Przyrody, s. 31.

JANIK ANTONI

383. STACHOWSKI KRZYSZTOF: Mój dziadek. *Wczoraj Dzisiaj* nr 1/2 s. 38—49.

JARANTOWSKI STANISŁAW

384. WOJTKOWIAK JERZY, PRYŁ ROBERT: Stanisław Jarantowski (1907—1983). *Szk. Spec.* nr 6 s. 425—428.

KALUŻA JAN

385. BĄK ZBIGNIEW: Pamięci Jana Kaluży (16 X 1936 — 18 I 1986). *Kwart. Naucz. Opol.* nr 1/2 s. 4—7, il.

KAMIŃSKI ALEKSANDER

386. MYŚL PEDAGOGICZNA ALEKSANDRA KAMIŃSKIEGO. Materiały sesji popularnonaukowej zorganizowanej w piątą rocznicę śmierci w Jeleniej Górze w dniach 17—18 VI 1983. Pod red. Elżbiety T. Woźniakowej. — Jelenia Góra, s. 232. — Prace Karkonoskiego Towarzystwa Naukowego, nr 43.
387. WOZNIAKOWA ELŻBIETA T.: Aleksander Kamiński — życie zwrócone ku przyszłości. — Wrocław: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Zmigrodzie, s. 11.

KAULFUSS JAN SAMUEL

388. DUDZ JERZY: Jan Samuel Kaulfuss, dyrektor gimnazjum w Poznaniu i Szczecinku. *Koszal. Zesz. Muz.* t. 16 s. 101—112, il.

KIELAR JULIAN

389. KRZYSZTOFOWICZ JERZY: Wspomnienie o Julianie Kielarce, działaczu harcerskim, pedagogu i wychowawcy młodzieży. *Pr. Stud. Wychow. Fiz.* 1985 (wyd. 1986) nr 10 s. 114—121.

KIREJCZYK KAZIMIERZ

390. KAZIMIERZ KIREJCZYK (1910—1986). (Nekr.) *Szk. Spec.* nr 3 s. 163.

KŁOPOTOWSKI ROMAN

391. DUDA JERZY, DZIOŃEK FRANCISZEK: Roman Kłopotowski. Portrety Opolan. *Wczoraj Dzisiaj* nr 3 s. 53—55.

KMICIKIEWICZ ANTONI

392. BATYCKI BOGUSŁAW: Antoni Kmicickiewicz. Portrety Opolan. *Wczoraj Dzisiaj* nr 3 s. 51—52.

KOLENDO MARIA

393. SZTACHELSKA-KOKOCZKA ALINA: Maria Kolendo i jej spuścizna aktowa (oraz) Bibliografia prac... *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3 s. 206—214.

KORCZAK JANUSZ

394. KORCZAK JANUSZ: Pisma wybrane (Wyd. 2.) T. 4. Oprac. i przypisy Maria Falkowska, Marta Kopczyńska-Ciesielska i Irena Olecka pod kier. A. Lewina. — Warszawa: „Nasza Księgarnia”, s. 516.
Wyd. 1 — 1970.
395. LEWIN ALEKSANDER: Tryptyk pedagogiczny — Korczak, Makarenko, Freinet. — Warszawa: „Nasza Księgarnia”, s. 156. — Wychowanie.
Rec.: Koźniewski Kazimierz, *Życie Literackie* 1987 nr 37 s. 3.
396. ŁOBOCKI MIECZYŚLAW: Zarys koncepcji pedagogicznej Janusza Korczaka. *Zag. Wychow. Zdr. Psych.* nr 1 s. 5—13.

KUBIK KAZIMIERZ

397. ZERKO JOZEF: Prof. dr Kazimierz Kubik (20 czerwca 1910 — 19 czerwca 1986). *Nautologia* nr 4 s. 72—73.

KUPIEC JAN

398. KRASUSKI JOZEF: Jan Kupiec 1897—1985. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 2 s. 199—205, il.

KURDYBACHA LUKASZ

399. PIETRZYK ZDZIŚLAW: Materiały do działalności Łukasza Kurdybacy w Palestynie w spuściznie Stanisława Kota. *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 20 s. 125—131.

KURPISZ KAZIMIERZ

400. DUKACZEWSKI EWALD JACEK: Kazimierz Kurpisz (1901—1983). *Szk. Spec.* nr 4 s. 195—200.

LEWICKI KAZIMIERZ

401. SZYSZKA BOGDAN: Kazimierz Lewicki 1882—1948. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1 s. 65—71, il.

LUKASZKIEWICZ JULIAN ANTONI

402. NADOLNY ANASTAZY: Działalność ks. Juliana Antoniego Łukaszkiwicza wśród polonii wiedeńskiej w latach 1901—1920. *Prz. Polon.* z. 2 s. 95—109.

MASSALSKI KAZIMIERZ

403. KAZIMIERZ MASSALSKI (1927—1985) (Nekr.) *Szk. Spec.* nr 4 s. 315—316.

MAZIARZ CZESŁAW

404. STOCHMIAŁEK JERZY: Czesław Maziarz — działalność naukowa i wychowawcza (1921—1986). *Ośw. Doros.* nr 7 s. 427—430.

MAZUR FRANCISZEK

405. FRANCISZEK MAZUR zasłużony nauczyciel, pedagog i działacz oświatowy. *Rocz. Kolbusz.* s. 107—109.

MŁODOWSKA JADWIGA

406. SLIWOWSKA MARIA: Jadwiga Młodowska i Państwowe Seminarium Nauczycielskie Żeńskie w Chełmie Lubelskim we wspomnieniach absolwentek (oraz) Artykuły... z lat 1922—1933. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1 s. 25—55, II.

MOROZ HENRYK

407. PAŁKA STANISŁAW: 40-lecie pracy zawodowej i 25-lecie działalności naukowo-badawczej Henryka Moroza. *Chowanna* z. 2 s. 227—231.

MOSZCZEŃSKI STEFAN

408. WIECZOREK TADEUSZ: Wkład Stefana Moszczeńskiego do teorii kształcenia rolniczego. *Rocz. Muz. Rol. Szreniawa* t. 15 s. 163—185.

NIEDZWIEDZIŃSKI MARIAN

409. JĘDRAS STANISŁAW: Wspomnienie o Marianie Niedźwiedzińskim (1920—1984). *Prob. Ośw. i Wychow.* 1984 nr 2 s. 66—68.

OSUCHOWSKI ANTONI

410. TRYNISZEWSKI EUGENIUSZ: Antoni Osuchowski 1849—1928. Zarys biograficzny. — Olsztyn: Wydaw. „Pojezierze”, 1985 s. 275.
Rec.: Drozdowski Marian M., *St. Kwart. Hist. Sobótka* 1987 nr 3 s. 514—516;
Lietz Zygmunt, *Kom. Mazur.-Warm.* 1986 nr 3/4 s. 254—256.

PAWŁOWCZAK JÓZEF

411. WOJTKOWIAK BARBARA, ECKERT URSZULA: Józef Pawłowczak (1896—1982). *Szk. Spec.* nr 4 s. 270—273.

PĘCHERSKI MIECZYSLAW

412. NOWAK JADWIGA: Pamięci Profesora Mieczysława Pęcherskiego. *Biul. PTP* nr 2/3 s. 4—7.

PLENKIEWICZ ROMAN

413. MASSALSKI ADAM: Plenkiewicz Roman (1833—1910) — autor rozprawy „Kształcenie młodzieży. Nauczanie początkowe i średnie”. *Stud. Kiel.* nr 3 s. 106—114.

PODRYGALLO STANISŁAW

414. MASSALSKI ADAM: Stanisław Podrygallo 1897—1984. (Nekr.) *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4 s. 461—469.

RADLIŃSKA HELENA

415. JAŁMUŻNA TADEUSZ: Problematyka pedagogiczna Heleny Radlińskiej w literaturze dla dzieci i młodzieży. *Acta UL Pol. Paedag.* z. 12 s. 45—54.
416. KRAKOWSKA EWELINA: Heleny Radlińskiej spojrzenie na książkę. *Tamże* s. 27—44.

417. MARYNOWICZ-HETKA EWA: Pomoc wspierająca rozwój dziecka i rodziny w teorii pedagogiki społecznej Heleny Radlińskiej. Tamże s. 113—123.
- *418. MAZURKIEWICZ EDWARD A.: Sprawność działania socjalnego w pedagogice społecznej Heleny Radlińskiej. Wrocław 1983 (zob. poz. 356 — 1983). Rec.: Kaczor Stanisław, *Pedag. Pr.* 1986 z. 11 s. 225—227.
419. MIKOŁAJEWICZ WOJCIECH: Koncepcja pracownika społecznego według Heleny Radlińskiej a teoretyczne przesłanki tworzenia współczesnego modelu pracownika socjalnego. *Acta UL Pol. Paedag.* z. 12 s. 95—111.
420. RADLIŃSKA HELENA: Wspomnienia o młodych (pracownikach oświatowych i społecznych). Tamże s. 3—11.
421. TONDERA JACEK: Naród w poglądach Heleny Radlińskiej. Tamże s. 13—25.

ROWID HENRYK

422. MICHAŁSKI STANISŁAW: Wkład Henryka Rowida w rozwój koncepcji systemu edukacji w okresie niewoli narodowej. *Chowanna* z. 1 s. 78—98.

RYBACKI TEODOR

423. JĘDRAS STANISŁAW: Teodor Rybacki — nauczyciel, żołnierz, społecznik (1909—1980). *Probl. Ośw. i Wychow.* 1985 nr 1 s. 92—93.

SKORUPSKI CZESŁAW

424. STAŃSKA EWA: Czesław Skorupski — oświatowiec i społecznik. *Ośw. Doros.* nr 10 s. 610—611.

SŁOMKIEWICZ STEFAN

425. ZYCH ADAM: Stefan Słomkiewicz (1927—1984). (Nekr. oraz) Bibliografia ważniejszych prac... *Stud. Kiel.* nr 3 s. 121—125.

SMAK STEFAN

426. HENDZEL WŁADYSŁAW: Wspomnienie o docencie Stefanie Smaku. *Kwart. Naucz. Opol.* nr 3/4 s. 105—107.

SOLARZ IGNACY

427. TUROS LUCJAN: Istota i swoistość kultury ludowej w ujęciu Ignacego Solarza. *Zesz. Nauk. WSRP Nauki Hum.* nr 10 s. 51—59.
- *428. TUROS LUCJAN: Patrząc szeroko i daleko. Warszawa 1983 (zob. poz. 363 — 1983, poz. 336 — 1985). Rec.: Dybiec Julian, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 2 s. 261—264.

SOSNOWSKI STANISŁAW

429. NICEWICZ CZESŁAW: Stanisław Sosnowski (1892—1971) zasłużony nauczyciel PRL. *Ziemia Łomża*, (nr) 2 s. 207—213, II.

SOŚNICKI KAZIMIERZ

430. MOROZ KAZIMIERZ: Profesor Sośnicki — człowiek i dzieło. W setną rocznicę urodzin. *Acta UNC Pedag.* z. 12, s. 21—27.
431. MOROZ KAZIMIERZ: Źródła myśli pedagogicznej Kazimierza Sośnickiego (lata 1906—1946) (oraz) Bibliografia. Lata 1910—1946. Tamże s. 29—49.

STASZIC STANISŁAW

432. WINNICKA HALINA: Stanisław Staszic pedagog i organizator oświaty. *Zesz. Hist.-Polit.* z. 4 s. 103—115.

SUJCZYŃSKI TEODOR

433. ZARZYCKA URSZULA: Teodor Sujczyński (7 XII 1901 — 25 V 1983). (Nekr.) *Rocz. Łódz.* t. 35: 1985 s. 343—344.

SZEPELAK TADEUSZ

434. DOBOSZ JULIAN: Tadeusz Szepclak (1904—1984). (Nekr.) *Prz. Lubus.* 1985 nr 3/4 s. 197—199.

SZYCÓWNA ANIELA

435. PISKUREWICZ JAN: Anieli Szycówny listy do Kazimierza Twardowskiego z lat 1901—1903. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3 s. 307—319.

SMIAŁOWSKI RUDOLF

436. DĄBSKA-SMIAŁOWSKA ELZBIETA: Wspomnienie o działalności profesora Rudolfa Smiałowskiego w okresie okupacji. W: **WOJNA I OKUPACJA WE WSPOMNIENIACH PRACOWNIKÓW POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ.** — Kraków: PK, s. 155—161.

TUŁODZIECKI WACŁAW

437. MONASTERSKA TERESA: Wacław Tułodziecki (1904—1985). (Nekr.) *Kwart. Hist. Ruchu Zawod.* nr 2 s. 117—119.
438. NUROWSKI EUGENIUSZ: Wacław Tułodziecki (1904—1985). (Nekr.) *Szk. Spec.* nr 2 s. 156—157.

WITTE KAROL

439. MOZDZEŃ STEFAN: Karol Witte — rektor gimnazjum kieleckiego. *Stud. Kiel.* nr 3 s. 115—120.

WOJEŃSKI TEOFIL

440. OBREŃSKA NATALIA: Teofil Wojeński. (Zarys działalności oświatowo-społecznej). *Z Pola Walki* nr 4 s. 135—145.

WÓJCIK CZESŁAW

441. WYSZOGRODZKA ANNA: Czesław Wójcik — nauczyciel i organizator pozaszkolnej oświaty dorosłych. *Ośw. Doros.* nr 3 s. 165—167.

WYCECH CZESŁAW

- *442. **POGLĄDY CZESŁAWA WYCECHA NA OSWIATĘ.** Warszawa 1983 (zob. poz. 376 — 1983, poz. 366 — 1984).
Rec.: Pastuszka Stefan Józef: W odpowiedzi na recenzję Józefa Grzywiny (*Prz. Hist.* 1984 z. 4) *Prz. Hist.* 1985 z. 1 s. 169—171.

ZARAŃSKI STANISŁAW

443. KLIS ANDRZEJ: Myśl pedagogiczna Stanisława Zarańskiego. — Kraków: Wydaw. Naukowe WSP, s. 174. — *Prace Monograficzne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie*, t. 79.

VI. DZIEJE OSWIATY POZASZKOLNEJ**1. OSWIATA DOROSŁYCH**

444. ADAMOWSKA LUCYNA: Dom ludowy ośrodkiem kultury na wsi. *Ośw. Doros.* nr 8 s. 493—496.
- *445. BARCZYK PIOTR PAWEŁ: Drogi rozwoju i unifikacji kształcenia produkcyjnego na Górnym Śląsku w latach 1922—1939. Katowice 1983 (zob. poz. 381 — 1983).
Rec.: Kowolik Piotr, *Zar. Śl.* 1985 nr 3/4 s. 204—206.

446. BREITKOPF ELŻBIETA: „Polska Oświata Pozaszkolna” 1924—1934. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 4 s. 496—507.
447. CZANIECKI WŁADYSŁAW: Towarzystwo Wiedzy Powszechnej w Zielonogórskim w latach 1981—1985. *Prz. Lubus.* 1985 nr 3/4 s. 79—92, tab.
448. GĄSIOR HENRYK: Edukacja pozaszkolna młodzieży i dorosłych w czterdziestolecu PRL. (Funkcje złożone i rzeczywiste). *Chowanna* z. 1 s. 1—19.
449. GOŁĘBIEWSKI BRONISŁAW: Uniwersytety Ludowe w perspektywie przemian współczesnej edukacji i kultury. *Kult. i Społ.* nr 4 s. 143—159.
450. GRAJCZYK JOLANTA: Wielkopolska Organizacja Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego w latach 1945—1948. *Rocz. Hist. Ruchu Młodz.* 1985 (wyd. 1986) s. 59—98.
451. HELLWIG JAN: Oświata pracujących w Polsce. — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 310.
452. JANIK JAN: „Młode Życie” 1927—1929. Biuletyn Łódzkiej Organizacji Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego. Zarys monograficzny czasopisma. *Łódz. Zesz. Hist.* 1985 z. 1 s. 67—78.
453. JANUCKI STANISŁAW: Oświata pozaszkolna w powiecie bielskopodlaskim w latach 1918—1939. *Białostoczczyzna* (nr) 3 s. 9—12, tab.
454. KLONOWSKI RYSZARD: Rocznica Mickiewiczowska i Uniwersytet Ludowy. *Zesz. Nauk. WSRP Nauki Hum.* nr 8 s. 169—198.
- *455. MAZIARZ CZESŁAW, NOWAK JADWIGA, WOJCIECHOWSKI KAZIMIERZ: Z dziejów oświaty dorosłych w Polsce. Warszawa 1984 (zob. poz. 376 — 1984, poz. 356 — 1985).
Rec.: Markiewiczowa Hanna, *Prz. Hist.-Ośw.* 1986 nr 3 s. 379—382.
456. OŚWIATA DOROSŁYCH W PROGRAMACH POLSKIEGO RUCHU ROBOTNICZEGO W LATACH 1882—1982. Praca zbiorowa pod red. Stanisława Karasia. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 197.
Materiały z sesji naukowej, październik 1982.
457. PARUZEL EUGENIUSZ: Udział pomorskiego samorządu terytorialnego w oświacie pozaszkolnej w latach 1920—1939. *Acta UNC Pedag.* z. 12 s. 153—166.
458. POTOCZNY JERZY: Wkład galicyjskich towarzystw oświatowych w rozwój praktyki i teorii popularyzacji wiedzy wśród dorosłych. *Rocz. Komis. Nauk Pedag.* t. 36 s. 35—50.
459. STOPIŃSKA-PAJĄK AGNIESZKA: Poradniczo-Instruktorska działalność Instytutu Oświaty Dorosłych w latach 1919—1939. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3 s. 267—279.
460. STOPIŃSKA-PAJĄK AGNIESZKA: Świetlice w II Rzeczypospolitej — zadania, formy i metody pracy. *Ośw. Doros.* nr 4 s. 239—244, tab.
461. STRZELECKI WŁADYSŁAW: Tacy byliśmy (Wiejski Uniwersytet Ludowy w Bryskach w walce i pracy). — Siedniewice: Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego, s. 22.
- *462. SUCHY STANISŁAW: Kształcenie dorosłych w Polsce. Warszawa 1985 (zob. poz. 364 — 1985).
Rec.: Adamczyk Ewa, *Naucz. i Wychow.* 1986 nr 5/6 s. 133—133.
463. TENDENCJE ROZWOJU OŚWIATY DOROSŁYCH. (Seminarium międzynarodowe Warszawa Miedzeszyn, 23—27 września 1985 r.) Oprac. merytoryczne Stanisław Kaczor. — Warszawa: Instytut Kształcenia Zawodowego, s. 275.
464. WILK ANNA: Działalność kulturalno-oświatowa Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy w latach 1923—1980. *Kron. Bydg.* t. 7: 1976/1979 (wyd. 1986) s. 81—97.
465. ZERKO JOZEF: Szkolnictwo ogólnokształcące dla pracujących województwa

gdańskiego w latach 1945—1975. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 164. — Prace Komisji Pedagogicznej. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Seria Monografii, nr 83.
 Rec.: Grzybowski Romuald, *Ośw. Doros.* 1987 nr 3 s. 125—127.
 Zob. też poz.: 12, 264, 503.

2. BIBLIOTEKI

466. BACZYŃSKA BARBARA: Miejska Biblioteka Publiczna (1945—1986). *Kron. M. Zabrze* nr 15 s. 133—140, il.
467. BECHCICKI SYLWIN H.: Pionierzy bibliotekarstwa na ziemi Lublinieckiej w 40-lecie PRL. *Szkice Lubl.* t. 1 s. 110—117, tab.
468. BIBLIOTEKA GDAŃSKA POLSKIEJ AKADEMII NAUK. Dzieje i zbiory. Praca zbiorowa pod red. Marii Babnis i Zbigniewa Nowaka. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 180.
469. DĄBROWSKA ZOFIA: Działalność sieci bibliotek pedagogicznych w dziedzinie informacji naukowej w latach 1945—1975. — Wrocław: Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego, s. 142. — *Acta Universitatis Wratislaviensis. Bibliotekoznawstwo*, 13.
470. GABRIELEWICZ LIDIA: Biblioteka Ekonomiczna — w 40-lecie powstania. *Zesz. Nauk. USzczec.* nr 6 s. 149—157, tab.
- *471. GACA-DĄBROWSKA ZOFIA: Bibliotekarstwo II Rzeczypospolitej. Wrocław 1984 (zob. poz. 379 — 1984).
 Rec.: Kołodziejcka Jadwiga, *Prz. Dobl.* 1986 z. 1 s. 70—83.
472. IWANEK MARIAN: Biblioteka Schaffgotschów w Cieplicach Śl. Zdroju. *Rocz. Jeleń.* t. 24 s. 43—57.
473. JAGUSZTYN ANDRZEJ: Wybrane problemy z przeszłości bibliotek związkowych województwa rzeszowskiego w latach 1944—1973. *Pr. Hum. TN Rzesz.* nr 26 s. 245—373.
- *474. KABZIŃSKI KRZYSZTOF: Funkcja społeczno-wychowawcza i oświatowa Towarzystwa Czytelní Ludowych (1880—1930). Wrocław 1985 (zob. poz. 372 — 1985).
 Rec.: Grzywna Józef, *Zar. Śl.* 1986 nr 1/2 s. 175—179.
475. KLIMASZEWSKI BOLESŁAW: Biblioteka Polska w Londynie. *Prz. Polon.* z. 1 s. 101—104.
- *476. KOSMAN MARCELI: Z dziejów Biblioteki Kórnickiej. Wrocław 1984 (zob. poz. 382 — 1984).
 Rec.: Ergetowski Ryszard, *Rocz. Bibl.* 1985 z. 1/2 s. 502—504; Nawrocki Stanisław, *Kwart. Hist.* 1986 nr 1 s. 250—261.
477. KOWALSKI ZDZISŁAW: Biblioteki w służbie nauki, oświaty i kultury Lubelszczyzny. W: *DZIEJE LUBELSZCZYZNY. T. 5. Problemy nauki, kultury i służby zdrowia w 60-lecie Polski niepodległej.* Praca zbiorowa pod red. Tadeusza Mencla. — Warszawa: Państw. Wydaw. Naukowe, s. 241—278, tab.
478. KOZŁOWSKI JAN: Szkice o dziejach Biblioteki Załuskich. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 194. — *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki*, t. 137.
479. MAŁYSIAK HELENA: Biblioteka Branickich i Tarnowskich w Suchej. — Bielsko-Biała: Beskidzka Oficyna Wydawnicza BTKS, s. 100, fot. portr.
480. MARCINIAK RYSZARD, MEZYŃSKI ANDRZEJ: Polskie biblioteki wielkoziemiańskie (rodowe, ordynackie, fundacyjne) w okresie zaborów. *Cz. 2. Stud. o Książ.* t. 16 s. 235—263. Cz. 1. t. 15: 1985.
481. PAWŁOWICZOWA MARIA: Książka polska i biblioteka na Śląsku Cieszyńskim w latach 1740—1920. — Katowice: USl. s. 193. — *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, nr 804.

482. PUZIO KRZYSTYNA, PUZIO ALFRED: Biblioteki mniejszości niemieckiej w województwie śląskim 1922—1939. *Rocz. Bibl.* 1984 (wyd. 1986) z. 1/2 s. 197—209, tab.
483. SŁAWIŃSKA EUGENIA: Działalność Towarzystwa Czytelni Ludowych na Pomorzu w latach 1920—1939. *Rocz. Gdań.* t. 46 z. 2 s. 109—127, tab.
484. SZWOCH RYSZARD: Starogardzka Książnica (1946—1986). — Tczew: Kociewski Kantor Edytorski, s. 24.
Miejska Biblioteka Publiczna w Starogardzie Gdańskim.
485. WŁODARCZYK JERZY: Bibliotekarze bibliotek fundacyjnych i rodowych w okresie zaborów — próba syntezy. *Rocz. Bibl.* 1984 (wyd. 1986) z. 1/2 s. 179—195.
486. WŁODARCZYK JERZY: Metodologiczne problemy badań nad kształtowaniem się zawodu bibliotekarskiego na ziemiach polskich w okresie zaborów. Tamże, s. 165—177.
Zob. też poz.: 78, 336, 513.

VII. DZIEJE RUCHU NAUCZYCIELSKIEGO

1. OPRACOWANIA OGÓLNE I MONOGRAFICZNE

487. CHODAKOWSKA JANINA: Towarzystwo Nauczycieli Szkół Wyższych i jego udział w reformie szkół średnich w Polsce międzywojennej. *Rozpr. Dziej. Ośw.* t. 29 s. 69—106, tab.
488. GRZES BOLESŁAW: Związek Nauczycielstwa Polskiego w Polsce Ludowej. W: KALENDARZ NAUCZYCIELSKI. — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 36—44.
489. KIREJCZYK KAZIMIERZ: Sześćdziesiąt lat społecznej służby dziecku niepełnosprawnemu (Referat). *Szk. Spec.* nr 2 s. 82—89.
Sekcja Szkolnictwa Specjalnego ZG ZNP.
490. KOWNACKI MIROŚLAW: Nauczyciele ludowcy wobec problemów oświaty w latach 1918—1931. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 3 s. 337—350.
491. XXXIII KRAJOWY ZJAZD DELEGATÓW ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO. Warszawa, 14—15 X 1983. Materiały i dokumenty. Stanowisko krajowej konferencji Delegatów Związku Nauczycielstwa Polskiego. Warszawa 11 VI 1985. — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 121.
492. STANKIEWICZ RYSZARD: Rola Związku Nauczycielstwa Polskiego w doskonaleniu nauczycieli w pierwszych latach Polski Ludowej. *Stud. Mater. WSP Ziel. Góra Pedagog.* z. 4 s. 191—211, tab.
493. STANKIEWICZ RYSZARD: Związek Nauczycielstwa Polskiego. 1944—1948. Oczekiwania i rzeczywistość. — Zielona Góra: WSP, s. 306, tab.
Roc.: Wojtyński Wacław, *Prz. Hist.-Ośw.* 1957 nr 3 s. 376—379.
494. WASILEWSKI KRZYSZTOF: ZNP w liczbach. W: KALENDARZ NAUCZYCIELSKI. — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 81—90, tab.
495. WOJCIECHOWSKI KAZIMIERZ: Rola ZNP w konsolidacji ruchu pracowniczego w okresie międzywojennym. Tamże s. 45—49.
496. ZJAZD PIONIERÓW OŚWIATY I NAUCZYCIELI TAJNEGO NAUCZANIA DOLNEGO ŚLĄSKA I ZIEMI OPOLSKIEJ we Wrocławiu 14 września 1985. Red. Józef Szocki. — Warszawa: ZNP (Zarząd Okręgów Jelenia Góra, Legnica, Opole, Wałbrzych, Wrocław), 1985, s. 31.
497. ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO. Zarys dziejów 1905—1985. Pod red. Bolesława Grzesia. Oprac. Franciszek Filipowicz (et al.). — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 679, tab.

Rec.: Mauersberg Stanisław, *Prz. Hist.-Ośw.* 1987 nr 2 s. 242—245; Wojtyński Wacław, *Głos Nauczycielski* 1986 nr 39 s. 7—8, 11.
Zob. też poz. 65.

2. PAMIĘTNIKI NAUCZYCIELI

498. JĘDRZEJEWSKI BOLESŁAW: Wspomnienia z lat pracy w Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Płocku (1923—1926) oraz o jego wychowankach. *Not. Płoc.* nr 1 s. 32—36.
499. MARMON WACŁAW, SŁOWIKOWSKI TADEUSZ: Wspomnienia Haliny Mrozowskiej z tajnego nauczania w okresie okupacji hitlerowskiej. *Prz. Hist.-Ośw.* nr 1 s. 57—58.
500. MROZOWSKA HALINA: Wśród uczennic Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego w Warszawie w czasie niemieckiej okupacji. Tamże s. 59—64, 11.
501. NAUCZYCIELI PORTRET WŁASNY. Wybór i oprac. Henryk Jadam. (Wstęp Bronisław Gołębiowski). — Rzeszów: Krajowa Agencja Wydawnicza, s. 327.
Rec.: Biela Emil, *Profile* 1987 nr 6 s. 28—29; Maliszewski Michał, *Kultura* 1987 nr 16 s. 11.
- *502. ZIENTARA-MALEWSKA MARIA: Wspomnienia nauczycieli spod znaku Rodła. Warszawa 1985 (zob. poz. 420 — 1985).
Rec.: Chałupczak Henryk, *Przeg. Hist.-Ośw.* 1986 nr 4 s. 560—562; Wrzesiński Wojciech, *Kom. Mazur.-Warm.* 1986 nr 3/4 s. 256—259.
Zob. też poz.: 220, 222, 239.

VIII. Z ŻYCIA I DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWYCH

503. BIERNACKI PAWEŁ: Uniwersytety Ludowe Związku Młodzieży Wiejskiej. *Probl. Ośw. Wsi* nr 4 s. 212—215.
504. BURGER WIESŁAW: Związek Młodzieży Wiejskiej RP „Wici” wobec ustroju II Rzeczypospolitej. *Zesz. Nauk. WSM Szczec.* z. 27 s. 197—213.
505. CABALA BOZENA: Harcerska służba dla Ziemi Odzyskanych (na podstawie dokumentów archiwalnych i prasy harcerskiej z lat 1945—1950). *Prz. Zach.* nr 1 s. 125—135.
- *506. CHONIAWKO ANDRZEJ: Związek Młodzieży Wiejskiej w Wielkopolsce 1957—1976. Poznań 1984 (zob. poz. 428 — 1985).
Rec.: Komołka Mirosława, *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1986 z. 10 s. 174—178.
- *507. CZERWONE HARCERSTWO TUR W ŁODZI. Łódź 1984 (zob. poz. 419 — 1984).
Rec.: Panasiuk Ryszard, *Łódz. Zesz. Hist.* 1986 z. 1 s. 165—168.
- *508. DASZKIEWICZ ROBERT KAZIMIERZ: Harcerstwo polskie poza granicami kraju od zarania do 1930 roku w relacjach i dokumentach. Lublin 1983 (zob. poz. 424 — 1983, poz. 429 — 1985).
Rec.: Szczerbiński Marek, *Prz. Polon.* 1986 z. 4 s. 117—121.
509. DĘBSKI RYSZARD Cz.: Walka z patologią społeczną w programie Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej w latach 1976—1980. *Łódz. Zesz. Hist.* z. 1 s. 146—158.
510. DOBOSZ STANISŁAW: Organizacja Młodzieży Harcerskiej „Wetra” w Mielcu (październik 1944 r. — wrzesień 1945 r.) *Rocz. Hist. Ruchu Młodz.* 1985 (wyd. 1986), s. 183—188.
511. DOKUMENTY PROGRAMOWE RUCHU MŁODZIEŻY WIEJSKIEJ 1911—1981. Wybór i oprac. Piotr Matusak, Jan Wypych. — Warszawa: Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, s. 370.
- *512. GENEZA HARCERSTWA. Warszawa 1985 (zob. poz. 432 — 1985).
Rec.: Jurek Krzysztof, *Łódz. Zesz. Hist.* 1986 z. 1 s. 166—170.
513. GZELLA GRAŻYNA: Biblioteki kół Kieleckiego Związku Młodzieży Wiejskiej w latach 1929—1938. *Stud. Kiel.* nr 3 s. 75—83, tab.

514. HILLEBRANDT BOGDAN: Polskie organizacje młodzieżowe XIX i XX wieku. Zarys historii. — Warszawa: Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, s. 487.
Rec.: Góra Władysław, *Ideologia i Polityka* 1987 nr 10 s. 178—182; Janik Krzysztof, *Pokolenia* 1987 nr 5 s. 127—133.
- *515. HILLEBRANDT BOGDAN: Ruch młodzieżowy w Polsce. Warszawa 1982 (zob. poz. 316 — 1982, poz. 436 — 1983, poz. 427 — 1984).
Rec.: Boruń Jerzy, *Eduk. Polt.* 1986 vol. 8 s. 351—358.
516. JACHYMEK JAN, RAJCA CZESŁAW: Stan badań nad dziejami ruchu młodzieży wiejskiej. *Rocz. Dziej. Ruchu Młodowiej*. 1984 s. 5—14.
- *517. JANIK KRZYSZTOF: Ruch młodzieżowy u progu lat osiemdziesiątych. — Warszawa 1985 (zob. poz. 439 — 1985).
Rec.: Cichocki Ryszard, Głuszyński Jerzy, *Młodz. i Wieś* 1986 (z.) C s. 76—78; Grusz Jan, *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1986 z. 10 s. 198—200.
518. JANUSZ HENRYK: Organizacje młodzieżowe w Ludowym Wojsku Polskim 1948—1976. — Warszawa: Wydaw. Min. Obrony Narodowej s. 255, fot.
Rec.: Gromadka Lubomir, *Pokolenia* 1987 nr 12 s. 116—121.
519. JANUSZ HENRYK: Organizacje młodzieżowe w Ludowym Wojsku Polskim w systemie wychowania żołnierzy. *Zesz. Nauk. WAP* nr 1 s. 48—62.
520. JANUSZEWSKA JOANNA: Harcerstwo śląskie w ruchu oporu. 1939—1945. *Stud. Mater. Dziej. Śl.* t. 15 s. 67—136.
521. „JEDYNKA” — I KIELECKA DRUZYNA HARCERSKA IM. DIONIZEGO CZACHOWSKIEGO. 1912—1982. (Oprac.) Włodzimierz Matwin. — Kielce: Komenda Chorągwi ZHP im. Stefana Zeromskiego, s. 179, tab.
522. JELONEK CZESŁAW: Kartki z dziejów harcerstwa włoścowskiego w latach 1916—1945. — Włoszczowa: Miejsko-Gminna Rada Narodowa, s. 105, fot.
523. KAPAŁA ZBIGNIEW: Harcerze w obronie Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego we wrześniu 1939. — Bytom: Okręgowe Muzeum Górnośląskie, s. 15.
524. KOMOLKA MIROŚLAWA: Związek Harcerstwa Polskiego w Lesznie. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* nr 10 s. 25—47.
525. KONCEPCJE WYCHOWAWCZE W PROGRAMACH ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWYCH PRL. Materiały z sesji popularnonaukowej zorganizowanej przez Komisję Historii Ruchu Młodzieżowego przy Zarządzie Wojewódzkim ZSMP (Borki koło Augustowa 21—22 X 1983 r.) pod red. Zbigniewa Jerzego Hirsza. — Białystok: Zarząd Wojewódzki ZSMP s. 186.
526. KOWALSKI ZBIGNIEW: Dzieje organizacji młodzieżowych na Śląsku Opolskim. (1945—1948). — Opole: Wydaw. Instytutu Śląskiego s. 147.
527. KRET JOZEF: Harcerze wierni do ostatka. Wstępem opatrzyła Krystyna Henska-Kwaśniewicz. Wyd. 4. — Warszawa: Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, s. 246.
Wyd. 1 — 1969, 2 — 1978, 3 — 1983.
528. KRUKOWSKI JERZY STANISŁAW: Harcerze. Starachowicki słownik biograficzny. Cz. 2 — Starachowice: Rada Miejska Przyjaciół Harcerstwa, s. 22, portr.
Cz. 1 — 1984.
529. LEŚNIAK LESZEK: Pięciolecie ZMW. *Młodz. i Wieś* (z.) B s. 79—84.
530. MICHAŁSKI STANISŁAW: Społeczno-ideologiczne przesłanki postulatów edukacyjnych (ZMW RP „Wici”). *Młodz. i Wieś* (z.) B s. 31—37.
531. MILEWSKI JANUSZ: Organizacja harcerska Związku Młodzieży Polskiej w Kotlinie Jeleniogórskiej w latach 1951—1956. *Rocz. Jeleń.* t. 24 s. 13—31, il.
532. MILEWSKI JERZY: Związek Młodzieży Wiejskiej RP „Wici” w województwie białostockim (1928—1948). *Rocz. Dziej. Ruchu Młodowiej*. 1984 s. 57—66, tab.
533. MIODUCHOWSKA MARIA: Centralny Związek Młodzieży Wiejskiej w wo-

- Województwie białostockim w latach 1912—1928. *Białostoczczyzna* nr 3 s. 4—0.
534. MISTERSKI DANIEL: „Wyboje” — pismo studentów i młodej inteligencji Wielkopolski. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* nr 10 s. 61—94, tab.
535. MISZCZUK MARIAN: Z dziejów harcerstwa (cz. 1). Ślelicki Jerzy: Historia w harcerstwie (cz. 2). — Kraków: Harcerska Oficyna Wydawnicza Krakowskiej Komendy Chorągwi ZHP s. 54. — Harcerski Lamus.
536. „MURY” HARCERSKA KONSPIRACYJNA DRUZYNA W RAVENSBRUCK. Wspomnienia. Red. nauk. Andrzej Szefer. Materiały do gawęd przygot. Józefa Kantor, przy współpr. Marii Zmijowej (et al.) — Katowice: Śląski Instytut Naukowy, s. 260. — Śląsiana.
Rec.: Mierzwiński Zbigniew, *Kierunki* 1980 nr 45 s. 9; Wach-Malicka Henryka, *Tak i Nie Śląsk* 1987 nr 6 s. 35, 11.
537. MUZYKA WŁADYSŁAWA: Organizacje młodzieżowe w procesie zasiedlania i zagospodarowania Pomorza Zachodniego w latach 1945—1948. *Stup. Pr. Hum.* nr 6 s. 137—159.
538. MYKITA-GLENSK CZESŁAWA: Teatr amatorski harcerzy śląskich w latach niewoli narodowej. (W świetle prasy). *Wczoraj Dzisiaj* nr 3 s. 11—18, tab.
539. NIESOBSKI EDWARD, PFEIFEROWNA JADWIGA: Dziennik harcerza i „Szarotki” (1939—1944). Przygot. do druku, wstępem i komentarzem opatrzył Andrzej Drzycimski. — Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. 32, tab.
Rec.: Paclórek Anna, *Wiara i Odpowiedzialność* 1987 nr 4 s. 125—127.
540. ORACZEWSKI ZENON: Niektóre formy i metody działalności ideowo politycznej ZMP na ziemi krakowskiej w latach 1948—1956. *Stud. Hist.* z. 1 s. 91—106, tab.
541. OSWIATA W KONCEPCJACH I REALIZACJI ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWYCH W LATACH 1944—1984. Materiały z konferencji popularnonaukowej w Bydgoszczy pod red. Włodzimierza Janowskiego i Jarosława Porazińskiego. Cz. 1—2. — Bydgoszcz 1985 s. 375.
Rec.: Walczak Zbigniew, *Łódz. Zesz. Hist.* 1986 z. 1 s. 170—173; Zerko Stanisław *Z Dziej. Ruchu Młodz.* 1986 z. 10 s. 170—174.
- *542. PEŁNIC SŁUŻBĘ... Z PAMIĘTNIKÓW I WSPOMNIENI HARCIEREK. 1939—1945. Warszawa 1983 (zob. poz. 467 — 1983, poz. 453 — 1984).
Rec.: Górski Jan *Przegląd Powszechny* 1986 nr 1 s. 101—105.
543. PIETROWSKI MICHAŁ: Z dziejów harcerstwa koźmińskiego. 1918—1986. W 70 rocznicę powstania. — Koźmin: Komenda Hufca ZHP, s. 103, fot.
544. PIONK MARIAN: Harcerski system wychowawczy w aglomeracji górnośląskiej. *Pr. Nauk. UŚl. Pr. Pedag.* t. 21 s. 31—37.
545. POKOLENIA PRZEMIAN WSI POLSKIEJ. Wspomnienia działaczy młodzieżowych. — Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza.
T. 1: Gdy rodził się bunt. Oprac. i przypisy Tomasz Szczechura, s. 489, tab.
T. 2: Budując nową Ojczyznę. Oprac. Józef Dancygler, Tomasz Szczechura, s. 459, tab.
Rec.: Jarecka-Kimłowska St., *Pokolenia* 1986 nr 10 s. 111—115; Szczepański Jan, *Zdanie* 1987 nr 2 s. 41—42; Theisz Wiesław, *Prz. Hist.-Ośw.* 1987 nr 1 s. 93—94.
546. PONCZEK MIROSLAW: Sporty obronne oraz wychowanie fizyczne w działalności Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” w Zagłębiu Dąbrowskim (1948—1955). *Zar. Śl.* 1985 nr 3/4 s. 259—268, tab.
547. PONCZEK MIROSLAW: ZMS i ZSMP wobec problemów kultury fizycznej w latach 1973—1979. *Łódz. Zesz. Hist.* z. 1 s. 136—145.
548. POPKIEWICZ MARIA: Historia Hufca Harcierek w Jarosławiu. Cz. 2 *Rocz. SMJ* t. 11: 1984/1985 s. 253—269.
Cz. 1 — t. 10: 1977/1983.
549. POTAKOWSKA TERESA W.: Z problematyki początków OM TUR po II wojnie światowej w województwie łódzkim. *Łódz. Zesz. Hist.* z. 1 s. 128—135.

550. PRZED „WICIAMI” I PO „WICIACH”. Zarys dziejów ruchu młodowiejskiego. Praca zbiorowa pod red. Kazimierza Przybysza. — Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, s. 292.
551. SEREDYŃSKI JAN, PAWLAK ZACHEUSZ: Zastępy cieni. Opowieść o walce harcerzy ziemi radomskiej w latach 1939—1945. Wyd. 2 popr. i rozsz. — Warszawa: „Pax”, s. 162, tab. fot. Wyd. 1 — 1902.
552. SIERPOWSKI STANISŁAW: Ruch młodzieżowy w Kaliskiem. *Z Dziej. Ruchu Młodz.* z. 10 s. 95—119.
553. SIWIK ANNA: Związki powojennej organizacji młodzieżowej TUR z międzynarodowym ruchem młodzieży socjalistycznej. Tamże s. 49—60.
554. SŁOWNIK ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWYCH. Oprac. Eugeniusz Ponczek. *Rocz. Hist. Ruchu Młodz.* 1985 (wyd. 1986) s. 199—209.
555. STUDENCKI ZBIGNIEW: Powstanie i rozwój organizacji ZMD w województwie śląsko-dąbrowskim w latach 1945—1948. Tamże s. 89—104, tab.
556. SZROTT ZBIGNIEW: Harcerstwo siedleckie. 1 Drużyna Harcerzy im. Romualda Traugutta w Siedlcach, 1911—1986. — Siedlce: Komenda Siedleckiej Chorągwi ZHP, s. 74.
557. TOMASZEWSKI EDMUND: Komitet Demokratyzacji „Wici”. *Rocz. Hist. Ruchu Młodz.* 1985 (wyd. 1986) s. 105—125.
- *558. TOMASZEWSKI EDMUND: Związek Młodzieży Wiejskiej 1957—1976. Warszawa 1985 (zob. poz. 467 — 1985).
Rec.: Seklecki Stanisław, *Młodz. i Wied* 1986 (z.) B s. 62—66.
559. TUROS LUCJAN: Rola i miejsce tradycji wiciowych w samokształceniu młodzieży wiejskiej. *Ośw. Doros.* nr 10 s. 612—617.
560. WICIARZE W LATACH 1931—1933 w świetle Komunikatów Informacyjnych Komisarjatu Rządu na m.st. Warszawę. Oprac. Jan Borkowski. *Rocz. Dziej. Ruchu Młodowiej.* 1984 s. 145—171.
561. WRÓBLEWSKI WOJCIECH: Tradycyjny etos harcerski. *Kult. i Społ.* nr 3 s. 247—261.
562. Z DZIEJÓW HARCERSTWA ŚLĄSKIEGO. Rozwój i działalność harcerstwa na Górnym Śląsku w latach 1920—1945. — Katowice: „Śląsk”, s. 295.
Rec.: Dubiel Paweł, *Zdanie* 1986 nr 12 s. 44—45.
563. Z DZIEJÓW ZWIĄZKU MŁODZIEŻY SOCJALISTYCZNEJ W ŁODZI. *Łódz. Zesz. Hist.* z. 2 s. 7—180.
Rozdz. I. Zyskiewicz Eugeniusz: ZMS w Łodzi w latach 1957—1976, s. 11—60.
Rozdz. II. Fajbusiewicz Michał M.: ZMS w dzielnicy Łódź-Górna (1960—1973), s. 61—145.
Materiały do bibliografii — Jastrzębski Bogdan: ZMS w Łodzi i województwie łódzkim 1937—1976, s. 146—180.
564. ZIELIŃSKI JOZEF: Działalność Akademickiej Organizacji „Wici” w latach 1944—1948. *Rocz. Dziej. Ruchu Młodowiej.* 1984 s. 81—93.
- *565. ZWIĄZEK HARCERSTWA POLSKIEGO W NIEMCZECH. Wybór tekstów źródłowych. Opole 1983 (zob. poz. 484 — 1983).
Rec.: Woźny Aleksander, *Wojsk. Prz. Hist.* 1986 nr 1 s. 220—225.
566. ZELAZOWSKI ŁADYSŁAW: Pierwszy zastęp skautów w Płocku — Staszewski, Broniewski, Betley i inni. *Not. Płoc.* nr 4 s. 39—40, il.
567. ZURAWSKI STEFAN: Działalność kulturalno-oświatowa Związku Młodzieży Wiejskiej w latach 1957—1975. *Słup. Pr. Hum.* nr 6a s. 161—177.
568. ZURAWSKI STEFAN: Związek Młodzieży Wiejskiej na Pomorzu Środkowym w latach 1957—1965. *Rocz. Dziej. Ruchu Młodowiej.* 1984 s. 95—105, tab.
- *569. ZYCHOWSKA MARIA: Harcerstwo tarnowskie w latach 1910—1975. Tarnów 1984 (zob. poz. 479 — 1984).
Rec.: Dworakowski Jan, *Pokolenia* 1986 nr 1 s. 139—141.
Zob. też poz.: 6, 106, 109, 117, 152, 219, 222, 430, 452.

W recenzji pracy M. Fortuny, *Szkolnictwo podstawowe w okręgu krakowskim (1945—1961)*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy”, 1988, nr 4, s. 504, w. 23, powinno być „cen-
nym” (zamiast „centralnym”). Redakcja przeprasza Autora recenzji.

INSTYTUT WYDAWNICZY „NASZA KSIĘGARNIA”, WARSZAWA 1989 r.

Nakład 770 egz. Wydanie I. Ark. wyd. 8,9. Ark. druk. 7,5. Oddano do składania w kwietniu 1989 r. Zam. 144/Co. A-80

DRUKARNIA OŚWIATOWA im. ST. STASZICA W ŁODZI